



ACADEMIA ROMÂNĂ
Școala de Studii Avansate a Academiei Române
Institutul de Cercetare a Calității Vieți

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**Analiza sociologică a efectelor detenției din perspectiva foștilor
deținuți**

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT:
Dr. Cercetător științific gradul I Bădescu Ilie

DOCTORAND:
Popescu Cosmin Robert

2025

CUPRINS

INTRODUCERE	5
TEORII AL DEVIANȚEI ÎN SOCIETATE ȘI ÎN MEDIUL PENITENCIAR. RECIDIVA ȘI DESISTENȚA	7
1.1. Concepte, definiții, accepțiuni utilizate	7
1.2. Teorii sociologice ale delincvenței	7
1.3. Recidiva și desistarea	8
SOCIOLOGIA PEDEPSEI	9
2.1. Moralitatea pedepsei	9
2.2. Funcțiile pedepsei.....	9
2.3. Pedepsa, parte a procesului birocratic din instituțiile penale și mecanism de disciplinare .	10
2.4. Perspectiva marxistă, pedepsa ca instrument de reglare al pieței economice	10
2.5. Pedepsa în context cultural	11
2.6. Codul penal, reglementarea pedepsei	11
INSTITUȚIILE TRASEULUI PENAL	15
3.1. Poliția, primul contact cu sistemul judiciar.....	15
3.2. Acuzatorul și Apărătorul	17
3.3. Instituția apărătorului.....	18
3.4. Autoritatea judecătorească	18
PENITENCIARUL, INSTITUȚIE MODERNĂ CU ORIGINI ARHAICE ȘI SUBIECȚII TRASEULUI PENAL	20
4.1. Originile arhaice ale penitenciarului	20
4.2. Pilonii instituției penitenciare	20
4.3. Penitenciarul parte a sistemului de producție industrial.....	20
4.4. Penitenciarele laborator și penitenciarele depozit	20
4.6. Concluzie asupra evoluției instituției penitenciare	22
4.7. Subiecții traseului penal	22
METODOLOGIA DE CERCETARE UTILIZATĂ PENTRU ANALIZA FENOMENOLOGICĂ A EFECTELOR DETENȚIEI	25
5.1. Motivația alegerii temei de cercetare.....	25
5.2. Scop. Ipoteză. Obiective. Întrebări de cercetare. Definirea și operaționalizarea conceptelor	25
5.3. Strategia de cercetare	27
5.4. Metodele și tehnicile de cercetare	28
5.5. Etica cercetării.....	29

5.6 Limitele și dificultățile cercetării.....	30
ANALIZA FENOMENOLOGICĂ A DETENȚIEI ÎN CADRUL TRASEULUI PENAL	31
6.1. Abordare	31
6.2. Colectarea datelor	31
6.3. Analiza datelor.....	31
6.4. Rezultate	32
6.5. Concluzii	34
6.6. Recomandări	35
Bibliografie.....	36

Lista cu abrevieri

ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
ANOFM	Agencia Națională pentru Ocupare Forței de Muncă
BOR	Biserica Ortodoxă Română
CCBE	Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) - EESC
CEPEJ	Comission europeéne pour l'efficacité de la justice
ENCJ	European Network of Councils for the Judiciary
GRECO	Group of States against Corruption
NCP	Noul Cod Penal
UNBR	Uniunea Națională a Barourilor din România

INTRODUCERE

Deși penitenciarul este o instituție modernă, apărută în secolul al XVIII-lea, rădăcinile sale culturale și arhetipale sunt mult mai vechi. Ideea de pedeapsă și corecție a comportamentului deviant este înscrisă în structura psiho-socială umană și reflectată în mituri precum Tartarul elen sau Gheena biblică, simboluri ale unui „infern pământesc” pentru cei care încalcă normele sociale. Penitenciarul a devenit astfel un spațiu cultural internalizat, cu o lungă perioadă de dezvoltare instituțională până la forma actuală.

În ultimele decenii, instituția a cunoscut o „umanizare” funcțională, dar rămâne vulnerabilă în fața incoerențelor birocratice și a disfuncțiilor instituționale care afectează capacitatea de reeducare și reintegrare socială. Lucrarea de față se înscrie în demersul de evaluare a funcționalității sistemice a penitenciarului, într-o abordare holistică ce analizează nu doar performanța instituției în sine, ci și conexiunile și blocajele din rețeaua instituțională mai largă.

Scopul cercetării este explorarea fenomenologică a efectelor detenției, atât în timpul încarcerării, cât și după eliberare, pentru a evidenția influența interacțiunilor dintre individ și instituțiile traseului penal (poliție, procuratură, judecătorie, penitenciar) asupra conduitelor individuale și a procesului de reintegrare. Ipoteza principală afirmă că aceste interacțiuni generează efecte psihosociale persistente care afectează capacitatea de desistare, începând cu arestul preventiv și continuând după liberare.

Pentru validarea ipotezei, cercetarea utilizează interviul semi-structurat aplicat unui eșantion de 17 foști deținuți, construit în jurul unei grile tematice referitoare la efectele detenției. Acest demers a fost completat cu analiza documentelor sociale, cartografiere socială (pentru înțelegerea limitării interacțiunilor în spațiul carceral) și studii de caz. Interviuurile au fost realizate în afara penitenciarului, într-un mediu sigur și apropiat ca timp de experiența detenției, permițând exprimarea unor detalii greu accesibile prin metode cantitative sau prin observație.

Rezultatele cercetării susțin ipoteza, astfel, detenția este conceptualizată ca o experiență graduală, un proces care începe înainte de intrarea în penitenciar și se prelungește mult după ieșire, prin efecte psihologice și sociale.

Lucrarea oferă o abordare originală, în care detenția este înțeleasă ca un continuum, nu ca un moment izolat. Această optică permite includerea de variabile intrapsihice și sociale, reflectate prin prisma fenomenologică, în analiza impactului detenției. Abordarea fenomenologică a permis

evidențierea influenței mediului penitenciar, dar și a variabilelor anterioare (biografice, instituționale) asupra conduitei persoanei care a fost private de libertate.

Metoda interviului fenomenologic a oferit posibilitatea unei retrospecții ghidate, permițând subiecților să reflecteze asupra propriei traiectorii și să exprime trăirile și provocările cu care s-au confruntat. În același timp, s-a evitat limitarea la o descriere obtuză a detenției, caracteristică unor metode cantitative. Majoritatea cercetărilor anterioare s-au focalizat pe un registru îngust al efectelor, în timp ce această lucrare propune o viziune mai largă și mai interdependentă.

Lucrarea se înscrie în tradiția cercetării științifice asupra sistemului penal și al instituțiilor totale (Goffman, 1961; Sykes, 1958). Contribuții importante la înțelegerea efectelor detenției vin de la Liebling și Maruna (2005), Haney (2012, 2018), Braman (2004), Comfort (2008), Smyth (2009) și Fassin (2018). Fassin arată că experiența detenției este rezultatul unui lanț decizional și procedural plin de nuanțe și prejudecăți, care influențează profund viața persoanei încarcerate.

În România, cercetări semnificative pe această temă includ lucrările lui Bruno Ștefan (2006), proiectul coordonat de Dobrică (2008), Banciu (2010), Badea (2010), Dâmboeanu (2015), Rotariu (2016), Durnescu (2017, 2019), Tarău (2015), Ilie et al. (2019) și evaluarea politicilor de reintegrare realizată de Dumitran (2024). Acestea oferă un cadru util pentru înțelegerea vieții carcerale, a violenței, a practicilor cotidiene și a dificultăților reintegrării în spațiul românesc.

În acest context, cercetarea de față completează cunoașterea asupra detenției în România printr-o abordare fenomenologică a traseului penal. Ea identifică momentele critice ale impactului psihologic și social al detenției și oferă o bază pentru politici de reabilitare și reintegrare eficientă. Beneficiarii principali sunt foștii deținuți, personalul penitenciar și, pe termen lung, întreaga societate.

Capitolul 1

TEORII AL DEVIANȚEI ÎN SOCIETATE ȘI ÎN MEDIUL PENITENCIAR. RECIDIVA ȘI DESISTENȚA

Multiplele explicații teoretice ale criminalității au repere care pornesc de la dimensiunea biologică la cea psihologică, și s-au dezvoltat spre concepte care integrează factori culturali, macro și micro sociali. Teoriile devianței și criminalității sunt utile pentru a înțelege resorturile motivaționale ale comportamentului deviant, elementele constitutive ale criminalității și condițiile care conservă conduită infracțională. Am considerat necesară prezentarea unora dintre aceste teorii tocmai pentru indexarea acelor factori care încurajează comportamentul delincvent și care sunt perpetuați în contextul detenției.

1.1. Concepte, definiții, accepțiuni utilizate

Devianța este înțeleasă ca un comportament, un sistem de convingeri sau trăsături manifestate de un număr restrâns de indivizi, care atrag marginalizarea sau stigmatizarea acestora. Devianța este definită social, în funcție de normele culturale, istorice și contextuale ale unei societăți (Goode, 2015:4). Infracțiunea reprezintă o formă specifică de devianță sancționată legal, fiind situată la extrema continuumului devianței (ibidem, p. 21). Ea implică o condamnare atât informală (reacții sociale negative), cât și formală (pedeapsă juridică), iar stigmatul asociat statutului juridic dobândit are efecte de durată asupra statutului individului.

Sociologia pozitivistă accentuează caracterul obiectiv al infracțiunii, în timp ce construcționistii analizează procesul social de etichetare și definire a comportamentelor ca fiind deviante. Aceste diferențe de perspectivă sunt esențiale pentru înțelegerea fenomenului delincvenței și pentru analiza impactului detenției.

1.2. Teorii sociologice ale delincvenței

1.2.1 Teoria anomiei sociale și a tensiunii

Durkheim considera că devianța este normală și are o funcție socială, dar anomia (suspendarea normelor) apare în societățile moderne, când solidaritatea se diminuează (Durkheim, 2005:214-217). Merton (1938) dezvoltă ideea într-o teorie structural-funcționalistă, susținând că discrepanța dintre scopurile culturale și mijloacele legitime disponibile generează tensiune și favorizează apariția comportamentului deviant. În penitenciare, această tensiune se manifestă prin incongruența dintre dorința de condiții mai bune și lipsa mijloacelor permise pentru obținerea lor (Florian, 2022).

1.2.2 Teoriile transiterii culturale

Cohen afirmă că tinerii din clasele defavorizate, confrunțați cu imposibilitatea de a accesa valorile clasei mijlocii, dezvoltă o subcultură alternativă, negativistă și autonomă. Cloward și Ohlin identifică trei tipuri de subculturi delincvente (criminală, conflictuală, de retragere), în funcție de accesul la oportunitățile ilegale. Miller vede delinvența ca expresie a valorilor proprii clasei de jos (Lilly et al., 2019). Aceste valori, internalizate în afara penitenciarului, sunt importate în sistemul carceral și perpetuate ca parte a unei subculturi carcerale (Mears et al., 2013).

1.2.3. Teoria etichetării

Becker (1966) susține că devianța este un produs al procesului social de etichetare, mai degrabă decât o trăsătură intrinsecă a unui act. Astfel, etichetarea unui individ ca „infractor” contribuie la marginalizarea sa, proces observabil atât în timpul detenției, cât și după eliberare, prin discriminarea și excluderea suferite (Mingus & Burchfield, 2012).

1.2.4. Teoria asocierilor diferențiale

Sutherland a susținut că infraționalitatea este învățată prin contactul cu persoane care oferă definiții favorabile încălcării legii. Comportamentele deviante se învață în mod voluntar, dar influențate de contextul social de apartenență (Cullen, 2010). Hyland et al. (2012) arată că asocierea cu persoane delincvente și atitudinile infraționale sunt cei mai buni predictorii ai recidivei. În acest sens, penitenciarul este văzut ca o „instituție patologică” (Florian, 2009), deoarece reunește indivizi cu diferite tipuri de comportament deviant.

1.3. Recidiva și desistarea

Recidiva, indicator al eficienței politicilor penale, este definită juridic în România drept comiterea unei noi infracțiuni după condamnarea definitivă (Legea nr. 286/2009, art. 46). În sociologie, recidiva este privită ca „reoffending”, adică reapariția comportamentului infrațional într-un interval de timp după condamnare (Nagin, Cullen și Johnson în Dâmboeanu, 2015:15-16).

Desistența este procesul prin care se oprește comportamentul infrațional (Laub și Sampson, 2001). Teoria „cursului de viață” explică aceste schimbări prin modificările survenite în legăturile sociale (familie, muncă, rețele de sprijin), care pot constitui „puncte de cotitură” în renunțarea la conduita infrațională. Mediul rezidențial, calitatea rețelei de suport și politicile sociale de reintegrare sunt factori-cheie care pot încuraja desistarea sau, din contră, pot contribui la recidivă (Smith, 2015).

Capitolul 2

SOCIOLOGIA PEDEPSEI

Pedeapsa este un instrument psihosocial universal, născut din necesitatea de a menține coeziunea socială și ordinea în comunități (Durkheim, 1984:91; Garland, 1991; Garfield et al., 2023:2). Ea presupune aplicarea unor costuri materiale sau morale celor ce încalcă normele (idem) și este abordată din perspective criminologice, filosofice și sociologice.

2.1. Moralitatea pedepsei

Hart (1959, în Fassin, 2018:33) definește pedeapsa ca o consecință neplăcută aplicată în mod obiectiv de o autoritate legală, celui care a atacat acea autoritate. Teoriile utilitariste, inspirate de Platon (Abolafia, 2024:7), respectă în aparență această definiție și explică la rândul lor raționamentul pedepsei prin funcțiile acesteia de disuasiune, incapacitare și reabilitare.

Disuasiunea descurajează infractorii, dar eficiența sa e contestată (Nagin, 2013; Raskolnikov, 2020), iar efectele adverse includ stigmatizarea (Fassin, 2018:75). Incapacitarea presupune izolarea infractorilor periculoși (Brooks, 2012:37 în Banks, 2020:158), însă e criticată pentru judecarea pe bază de risc, nu fapte (Pershan, n.d.:398) și pentru ignorarea contextului social (Binder & Notterman, 2017:4). Reabilitarea, dominantă până în anii 1970 (Bosworth, 2005:831), e considerată un „tratament” aplicat deținutului ținând cont de nevoile acestuia (Banks, 2020), dar e criticată pentru idealism și dificultatea măsurării eficacității (idem).

Teoriile retributive definesc pedeapsa ca plată a unei datorii morale, inițial fără conotații punitive, ci compensatorii (Malinowski 1926 în Fassin, 2018:3-4; Vulcănescu, 1970). Sub influența religiei, retribuția devine suferință expiatoare (Fassin, 2018:52), idee prezentă și azi în forma seculară a „plății datoriei către societate”. Totuși, componenta emoțională a retribuției (răzbunarea) contravine idealului de obiectivitate (Uduigwomen, 2003:11).

Teoria restaurativă propune repararea relațiilor dintre victimă, infractor și comunitate, ca alternativă la izolare (Banks, 2020:159-161). Limitele includ dificultatea aplicării în cazuri de încălcare garvă a legii și riscul suprimării emoțiilor sociale (Garland, 1990). Se sugerează depenalizarea infracțiunilor minore și menținerea pedepsei ferme pentru cele grave.

2.2. Funcțiile pedepsei

În gândirea durkheimiană, pedeapsa, împărțită în măsuri restitutive și represive, contribuie la menținerea coeziunii sociale. Legea penală predomină în societățile tradiționale, în timp ce legea comercială, restitutivă, este specifică celor moderne, legea fiind un indicator al complexității

societății. Pedeapsa penală este o reacție morală la violarea valorilor sociale profunde, având ca funcție principală reafirmarea solidarității sociale prin consolidarea conștiinței colective (Durkheim, 1984:39). Astfel, pedeapsa modernă, în special detenția, protejează valorile colectivității și reafirmă coeziunea socială, fiind o expresie a reacției sociale profunde. Ea servește mai puțin la descurajarea sau corectarea infractorului, cât la reafirmarea solidarității sociale prin unirea celor afectați moral.

Garland (2001) critică perspectiva durkheimiană, arătând că lipsa caracterului public al încarcerării limitează rolul pedepsei în resolidarizarea socială. Totuși, acest rol poate fi preluat de mass-media, care expune public arestările. Garland reproșează și concentrarea pe pedepsele privative de libertate, în detrimentul alternativelor. Ideea consensului moral general este, de asemenea, contestată, întrucât grupurile legislative și judiciare pot avea interese diferite de restul societății (Burkhardt și Connor, 2015). Cu toate acestea, Durkheim rămâne relevant prin evidențierea funcției simbolice și expresive a pedepsei (Garland, 2001).

2.3. Pedepsa, parte a procesului birocratic din instituțiile penale și mecanism de disciplinare

Max Weber descrie instituțiile moderne prin raționalitate birocratică: reguli impersonale, ierarhii și eficiență. În acest cadru, pedeapsa prin încarcerare devine un instrument de disciplinare (Foucault, 2012:16). Ea supune corpul și mintea condamnatului unui sistem coerent de constrângeri, în vederea adaptării la o normalitate definită social (Garland, 1990). Foucault analizează funcționarea mecanismului punitiv, nu întregul proces al pedepsei, fără a nega dimensiunea simbolic-emoțională a pedepsei (Foucault, 2012:138; Garland, 1990:314).

2.4. Perspectiva marxistă, pedeapsa ca instrument de reglare al pieței economice

Rusche și Kirchheimer (2017) susțin că pedeapsa reflectă interesele economice ale elitelor. Fiecare epocă asociază un model de valorificare economică: munca forțată, amenzi, galere, iar în epoca industrială, munca în penitenciar. Deși explicativă, această abordare este considerată reductivă (Garland, 1991), ignorând alți factori de intervenție în modelarea pedepsei (religioși, mafii, syndicate etc.). Totuși, teoria este relevantă pentru înțelegerea structurii penitenciarului în general, construit pe baza valorii muncii și penitenței deținutului (Ignatief, 1978; Ferro, 2006; Sapouna et al., 2015).

2.5. Pedepsa în context cultural

Pedepsele corporale s-au transformat treptat în încarcerare, cu condiții tot mai umane (Melossi & Pavarini, 2018). Teoria civilizației a lui Elias explică deplasarea pedepsei în spațiul privat, ascunzând violența și transformând-o într-un mecanism instituțional rațional (Elias, 1994; Garland, 2001). Însă, realitățile carcerale contemporane contrazic parțial această teorie (Fassin, 2018). Pentru o înțelegere completă, pedeapsa trebuie văzută ca un sistem instituțional complex, cu funcții sociale, economice, simbolice și disciplinare (Durkheim; Foucault; Garland, 1991).

2.6. Codul penal, reglementarea pedepsei

O componentă esențială a iter poenae (calea durerii, traseul penal) unei persoane private de libertate este interacțiunea cu sistemele responsabile de menținerea ordinii sociale. Drumul spre reabilitare al unui deținut începe odată cu arestarea, prin stabilirea consecințelor faptelor sale. Reabilitarea, definită ca „încetarea tuturor decăderilor din drepturi și a consecințelor condamnării suferite” (Antoniou et al. 2010:183), se instituie în urma unui comportament ireproșabil față de lege și achitarea datoriilor (Legea nr. 286/2009 art. 168). În realitate, reabilitarea este un proces de lungă durată, în care fostul condamnat, adesea lipsit de drepturi, fără sprijin social și stigmatizat, trebuie să-și asigure existența și reintegrarea. Rata recidivei în România (36.93% în 2022) și în alte țări (Finlanda 33%, Danemarca 32%, Olanda 24.6%, Austria 24.3%, Norvegia 17.6% în 2018, conform ANP 2024 și Yukhenko et al., 2023) indică dificultatea acestui parcurs. Pe măsură ce înaintează în vârstă și devin mai izolați, cu mai puține oportunități profesionale, riscul de recidivă crește (Uggen, C., 2000, Błędowski et al., 2023).

Am ales să prezentăm evoluția Codului penal pentru a înțelege funcționarea sa și influența asupra detenției, dincolo de calificarea juridică a faptelor și sancțiunilor. Analiza istorică a legislației penale a relevat elemente de continuitate și transformări semnificative. Am observat că, mult timp, dreptul penal prevedea sancțiuni în funcție de poziția socială, iar aplicarea normelor era influențată de interese ce depășeau echitatea judiciară. Deși spațiul nu permite o analiză aprofundată a persistenței unor elemente în Codul penal românesc (ex: aplicarea legilor în funcție de statut, influența codurilor străine sau a autorității divine), este clară importanța sa în modelarea detenției și a efectelor acesteia.

2.6.1. Originile sacre ale dreptului

Primele coduri legislative, precum Codul lui Hammurabi (circa 1700 î.H.), atribuiau legii un caracter divin, idee preluată de alte societăți antice (Wright, 2009). Filosofi precum Platon

(1995:42-48) și Aristotel (1998, 2004) au distins între legile naturale și cele pozitive, iar Cicero a văzut în dreptul natural o expresie a rațiunii universale și divine (Atkins, 2013:165, 170). Jurisprudența romană, prin Gaius și Ulpian, a separat *jus gentium* (universal) de *jus civile* (specific fiecărui stat) (Abdy & Walker, 1876; Gaius, 1958; Kolbert, 1979).

În Evul Mediu, dreptul roman codificat de Justinian a influențat dreptul canonic și secular. Gratian a plasat dreptul natural ca expresie divină centrală în „*Decretum*”-ul său (Gratian, 1993:34-36; Christense în Gratian, 1993:12), iar Alberico Gentili a propus o separare juridică de teologie (Domingo & Minnuci, 2020:13-14). Montesquieu (1977) a susținut că legile reflectă condițiile societății. Bentham (1781/2000) a definit legea ca voința suveranului menită să mențină echilibrul social.

În viziunea sociologică a lui Tönnies (1961, 2016), dreptul evoluează de la cutumă la drept pozitiv, protejând libertățile individuale în detrimentul comunității tradiționale. Durkheim (în Sutton, 2001; Banciu, 1995) a considerat separarea dreptului o adaptare necesară la solidaritatea socială organică, unde dreptul civil reglementează cooperarea, iar dreptul penal apără valorile profunde ale societății. Weber (1978) a interpretat dreptul ca o manifestare a autorității legale-raționale, iar sociologii funcționaliști Talcott Parsons și Robert K. Merton (Banciu, 1995) i-au atribuit atât funcții sociale de integrare, cât și disfuncții inevitabile.

Dongoroz (1936) a propus o abordare socio-juridică, definind dreptul ca un epifenomen al vieții sociale menit să mențină ordinea prin reguli recunoscute și impuse de autoritatea publică. Codul penal distinge între sancțiuni reparatorii, represive și preventive. Dongoroz a explicat evoluția dreptului de la răzbunări disproporționate la un sistem modern, raționalizat, cu monopolul statului asupra pedepsei (Dongoroz, 1936; Banciu, 1995, Coyle, 2005). Codul penal modern este principalul instrument de control social, stabilind clar infracțiunile, pedepsele și metodele de aplicare, asigurând securitatea economică și socială.

2.6.2. Evoluția Codului penal român, de la comuna primitivă la modernitate

Evoluția dreptului penal românesc reflectă o tranziție de la norme cutumiare arhaice, influențate de religie și statut social, către un sistem juridic modern, de inspirație occidentală. În perioada pre-romană, justiția era integrată în sfera sacralului, iar pedepsele severe reflectau inegalitățile sociale (Negoiță, 2019; Guțan, 2017; Hanga, 1980). După cucerirea romană, a apărut o distincție juridică bazată pe statutul politic (Negoiță, 2019; Guțan, 2017) apoi, în obștile sătești, sancțiunile variau între simbolic și corporal, administrate de lideri comunitari (Vulcănescu, 1970).

În feudalism, Legea Țării, bazată pe dreptul cutumiar, a inclus și pravile bizantine și slave, menținând arbitrariul sancțiunilor. Codificările ulterioare au favorizat elitele, menținând pedepse corporale severe pentru alte categorii sociale (Berechet, 1933; Hanga, 1970; Rădulescu et al., 1961). În Transilvania, dreptul penal s-a dezvoltat sub influența Imperiului Austro-Ungar, cu o conceptualizare mai structurată a răspunderii penale (Guțan, 2017).

Etapa fanariotă a pregătit modernizarea prin coduri precum Pravilniceasca condică și Codul Calimach. Regulamentele Organice și Codul penal din 1864 au consacrat principii moderne, cum ar fi egalitatea în fața legii și clasificarea infracțiunilor (Berechet, 1930; Firoiu, 1976; Fratoștițeanu, 1885). Totuși, amendamentele ulterioare au servit adesea interesele statului și capitalului (Guțan, 2017). După 1918, Codul penal din 1937 a introdus elemente progresiste, precum reabilitarea, dar regimurile autoritare interbelice l-au transformat din nou într-un instrument represiv, cu pedepse aspre și aplicare diferențiată etnic (Regatul României, 1938; Doboș, 2013).

2.6.3. Codul penal în perioada comunistă și tranziția către Codul penal modern

După 1944, sistemul juridic românesc a fost subordonat puterii comuniste, dreptul penal devenind un instrument de represiune. Între 1944-1948, au fost anulate legi anterioare, amnistrate persoane condamnate politic și emise acte normative pentru suprimarea opoziției (Crăcană, 2015). S-au introdus legi privind sabotajul economic și specula, alături de recompense pentru delațiune. Justiția a devenit selectivă, influențată de statutul social al inculpaților, iar codurile penale au fost modificate succesiv. Rolul anchetei penale și al procurorului a fost diminuat, iar instituțiile represive (Securitatea și Miliția) au căpătat prerogative sporite (ibidem, pp.30-35).

Codul penal adoptat în 1968 a fost aplicat până în 1989, apărând „ordinea de drept și a regulilor de conviețuire socială” din Republica Socialistă România. Pedepsele au fost restrânse la închisoare (15 zile - 25 ani) sau amendă, cu pedeapsa cu moartea în cazuri excepționale (Marea Adunare Națională, 1968). Se menținea obligativitatea muncii și se adăugau acțiuni educative pentru reeducarea condamnatului.

Noul Cod Penal, intrat în vigoare în 2014, este structurat în două părți: una generală (definiții) și una specială (clasificarea infracțiunilor). Acesta conține 257 de infracțiuni noi și redefinescete altele, precum furtul și corupția (Pașca et al., 2012). Sistemul sancționar este mai flexibil, oferind mai multe posibilități de individualizare a pedepsei, inclusiv măsuri alternative (suspendare, probațiune, amenzi personalizate, măsuri de siguranță). Pedepsele principale rămân închisoarea și

amenda, dar Noul Cod prevede comutarea detenției pe viață și condiții de suspendare a pedepselor (Legea 286/2009).

Totuși, definiția recidivei are consecințe asupra reabilitării. Conform Legii nr. 289/2009, recidiva se produce când o persoană comite o nouă infracțiune după o condamnare definitivă la minim un an închisoare, înainte de reabilitarea de drept, judecătorească sau prescripție. O consecință este agravarea tratamentului penal, limitând funcția reabilitativă în favoarea incapacității și descurajării. Această abordare contribuie la supraaglomerarea penitenciarelor, mai ales pentru recidivele non-violente, unde detenția poate fi excesivă (Durnescu, 2001). De asemenea, regimul juridic al recidivei accentuează stigmatizarea prin menționarea trecutului infracțional („cunoscut cu antecedente penale”), chiar și după reabilitare.

Codul penal este grila de evaluare a infracțiunii și pedepsei, iar Codul de procedură penală indică modul de aplicare, ambele determinând traseul penal. Am recurs la prezentarea istorică pentru a înțelege variabilele constante și transformările concepțiilor vechi. Am observat că, mult timp, judecarea a depins de statut, iar aplicarea legilor a fost uneori influențată de interese străine justiției. Nu putem emite concluzii privind persistența acestor elemente în Noul Cod Penal. Totuși, specialiștii socio-juridici ar trebui să examineze mai atent modul în care Codul penal influențează experiența detenției, prin tendința de a asocia pedepse privative de libertate mai severe cu anumite infracțiuni, modul de definire și gestionare a cazierului judiciar și reconsiderarea consecințelor juridice ale recidivei.

Capitol 3

INSTITUȚIILE TRASEULUI PENAL

3.1. Poliția, primul contact cu sistemul judiciar

3.1.1. Originile instituției poliției, de la partener al statului, la partener al cetățeanului

Este greu de imaginat o lume fără poliție. Necesitatea intervenției sale în diverse situații, de la conflicte minore la tragedii grave, face ca numărul 112 să fie cel mai apelat în România (peste 10 milioane de apeluri în 2023) (Serviciul de Telecomunicații Speciale, 2024).

Instituția poliției, apărută în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea în statele liberale, este indispensabilă pentru societățile moderne. Scopul său principal este menținerea ordinii sociale (Mladek et al. 2007:2-3, Robinson și Scaglione, 1987:110) și consolidarea statului prin facilitarea relațiilor sociale reciproc avantajoase (ibidem, p.58). Poliția utilizează supravegherea, avertizarea, sancționarea contravențională, reținerea și forța. În situații extreme, deține monopolul legitim asupra folosirii forței coercitive pentru restabilirea ordinii, esențial într-un mediu urban anonim și stratificat social (Bittner, 1970:120-121, Haas, 1982:173-174, în Robinson și Scaglione, 1987:109).

Originile poliției pot fi identificate în etapele de tranziție de la societățile primitive la structuri mai complexe. Inițial, poliția proteja nobilii, dar odată cu urbanizarea și industrializarea, funcțiile sale s-au adaptat complexității sociale.

3.1.2. Poliția, un mod mai eficient de menținere a ordinii

Poliția a căpătat forma instituției moderne după anul 1815, când s-a realizat ineficiența armatei în menținerea păcii interne. Aceasta acționa brutal, cauza distrugeri și nu descuraja criminalitatea, intrând în contradicție cu pretențiile de civilizație ale elitelor din Revoluția Industrială (Bittner, 1970:20). Astfel, poliția modernă a fost creată ca o completare a structurilor statale, având rolul de a proteja statul prin controlul criminalității și aplicarea legii (ibidem, p.22).

Pe teritoriul românesc, instituția poliției a urmat un tipar istoric similar, formându-se odată cu disoluția obștilor gentilice și apariția statelor medievale. În timpul Regulamentelor Organice, Agia a fost reorganizată și redenumită Poliție (ibidem, pp. 13-15). Pe măsură ce societatea devenea mai complexă, poliția s-a extins în noi departamente, cu atribuții sporite de apărare a ordinii, statului și cetățenilor. Până în 1949, responsabilitățile poliției au inclus fixarea prețurilor alimentare, menținerea ordinii publice, stabilirea orarului magazinelor, curățenia și iluminatul public (idem).

După 1949, sub regimul comunist, instituția poliției s-a transformat în Miliție, un organ represiv militarizat, subordonat Partidului Comunist. Responsabilitățile inițiale includeau emiterea actelor de identitate (Crap, 2024:52). Atribuțiile Miliției au crescut, iar angajaților li s-au acordat privilegii pentru a apăra proprietatea socialistă și pentru acțiuni represive de poliție politică, inclusiv supravegherea abuzivă a cetățenilor români și străini (idem; CIA, 2016a în Crap, 2024:53).

3.1.3. Tranziția, contextul de formare al actualei instituții polițienești din România

Reluarea parcursului democratic al României a adus schimbări semnificative pentru Poliția Română. Aceasta și-a reluat misiunea de a apăra drepturile fundamentale, ordinea publică, proprietatea privată și de a preveni activitatea infracțională. Îndeplinirea acestei misiuni a fost riscantă într-un context social volatil post-1989. Anomia a favorizat dezvoltarea crimei organizate (mafia din fosta URSS, grupuri arabe sau chineze, „mafia țigănească”) (Pitulescu, 1996). Aceste grupări au creat rețele clientelare cu persoane din politică, magistratură și poliție, protejând infractorii (ibidem).

Aceste provocări au avut loc în contextul subfinanțării instituției și al breșelor interne, cauzate de numirea unor impostori în conducere, precum și de coruperea agenților și șefilor (Șinca, 2019). Cu toate acestea, în ciuda factorilor externi și interni potrivnici, agenții Poliției Române au reușit să mențină rata infracționalității la o medie de 1810 la 100.000 de locuitori între 2014 și 2023 (INSSE). Această performanță a contribuit la plasarea României pe locul 32 în Global Peace Index 2024 (de la locul 45 în 2010) (Global Peace Index, 2010, 2024). Poliția Română s-a adaptat constant noilor provocări din lumea infracțională care au presupus transformarea României dintr-un nod de tranzit al drogurilor într-o piață de desfacere și apariția noilor tipuri de infracțiuni economice și cibernetice.

3.1.4. Autoritate contestată: percepții publice asupra reprezentanților poliției

Percepția publică asupra poliției variază de la respect la oprobiu, fiind influențată de cazuri de corupție sau incompetență. Este răspândită imaginea polițistului, adesea stereotipizată ca o persoană cu pregătire intelectuală incompletă și conduită morală îndoielnică (Șinca, 2019). Prioritatea poliției este menținerea ordinii publice și prevenirea pericolelor, ceea ce poate duce la percepții de tratament discriminatoriu, mai ales față de grupurile minoritare sau defavorizate (Bittner, 1970; Baker et al, 2011:24). Această ambivalență este alimentată de istoricul instituțional al poliției, care, fiind reprezentant al puterii statului, deține autoritatea de a folosi forța și prezintă

riscul de a abuza de ea. Interacțiunea frecventă cu infractorii poate duce la preluarea limbajului și atitudinilor acestora, contribuind la o percepție negativă (Bittner, 1970).

Aceste reprezentări negative, exacerbate de media și de amintirea Miliției, pot influența negativ autoritatea poliției, generând reticență în rândul cetățenilor. Atitudinile non-cooperante agravează stresul profesional al polițiștilor (Vila, 2006) și îngreunează menținerea ordinii. Interacțiunea cu poliția poate avea efecte pe termen lung asupra vieții unui individ, o reținere sau o amendă penală putând afecta accesul pe piața muncii. Modul în care polițiștii redactează procesele verbale influențează deciziile procurorului și judecătorului, extinzând rolul poliției dincolo de constatarea faptei, către modelarea cadrului juridic. Poliția este poarta de intrare în traseul penal, iar contactul cu agenții are adesea un impact psihologic marcant. Atitudinea lipsită de respect a cetățenilor poate fi o consecință a impoliteții agenților sau a percepției unei legitimități scăzute a acestora (Tedeschi și Felson, 1994 în Engel, 2003:478-479). Poliția, ca primă verigă a traseului penal, are un impact major asupra individului și percepției colective despre justiție. Modul în care agenții își exercită autoritatea influențează parcursul juridic și încrederea în întregul sistem de justiție.

3.2. Acuzatorul și Apărătorul

3.2.1. Instituția procuraturii

Procuratura își are originea în sistemul inchiizitorial și se dezvoltă în Franța secolului al XIV-lea prin avocatul monarhului (Duțu et al., 2017:20). În timp, procurorul a devenit garant al interesului public, rol întărit în Revoluția Franceză, când a fost integrat în magistratură (ibidem, p.21). În Principatele Române, Ministerul Public apare prin Regulamentele Organice, preluând modele franceze și austriece (Duțu et al., 2017:24), și capătă coerență după Unirea Principatelor.

Astăzi, Legea 300/2004 (art. 63) stabilește atribuția principală a procurorului: urmărirea penală. El coordonează poliția judiciară și decide trimiterea în judecată. Totuși, sistemul suferă din cauza deficitului de personal, pasivității și lipsei de coerență instituțională (ibidem, p.272). Practici precum „spectacolul cătușelor” compromit imaginea imparțialității. Codul de procedură penală (art. 320, 478) oferă procurorului puterea de a propune pedeapsa pentru anumite infracțiuni, ceea ce poate conduce la condamnări precoce (Kremens, 2021:4).

Procurorul participă activ la anchetă, ceea ce pune sub semnul întrebării obiectivitatea (Kremens, 2021:12-13). Presiunea profesională și instituționalizarea „viziunii tunel” (Findley și Scott, 2006) accentuează tendința de a căuta vinovăția, risc care a putut fi observat în spațiul românesc prin achitările din dosarele mediatizate ază aceste riscuri (Mandelski, 2020). Levine

(2016) susține că procurorii fără experiență sunt mai predispuși la greșeli, din cauza presiunilor de carieră. De asemenea, pot fi luate în calcul și presiuni externe instituționale sau din afara instituției procuraturii (ex. raportul MCV în România) care ajung să influențeze politica de condamnări.

3.3. Instituția apărătorului

Instituția avocatului datează din Atena antică și a fost prezentă și în Dacia romană (Duțu, 2001:13; Țop, 2014:9). În Evul Mediu, avocații erau mandatați, iar barourile s-au organizat oficial prin Regulamentele Organice. Reforma lui Cuza a impus reguli stricte și consilii de disciplină, iar Legea din 1907 a introdus asistența juridică gratuită.

În comunism, avocatul a fost redus la un executant al „justiției populare” (Crăcană, 2015), dar după 1990 și-a reluat rolul de apărător al drepturilor omului (Arsenie, 2020). Astăzi, avocatul sprijină inculpatul în întregul proces penal, menținând contactul cu familia și aplicând strategii de apărare (UNBR, 2011).

Avocatul funcționează ca un mecanism de control între instituțiile punitive. Percepția pozitivă a inculpaților asupra avocaților crește când pedepsele sunt reduse (Balica, 2014). Totuși, încrederea populației în avocați este scăzută (26%, IRES, 2013), mai ales din cauza serviciilor slabe ale apărătorilor din oficiu, afectați de subfinanțare (UNBR). Această reprezentare deficitară afectează încrederea în justiție și duce la supraaglomerare carcerală (Bright, 2010).

3.4. Autoritatea judecătorească

Un element cheie al traseului penal este judecătorul, autoritatea care decide pedeapsa. Originea acestui rol este ancestrală și derivă din nevoia de stabilitate și dreptate, esențiale cooperării sociale (Malinowski în Donovan, 2008). În comunitățile primitive, funcția de interpretare a normelor era deținută de bătrâni, lideri carismatici, preoți sau magicieni, iar în Evul Mediu rolul de judecător era atribuit de către conducător (Weber, 1978:762).

3.4.1. Preambul istoric al evoluției rolului judecătorului în România

În satul tradițional românesc, judecata era realizată de „cetele de neam” (Vulcănescu, 1970:49). În feudalism, rolul trece la dregători subordonați domnitorului, care era judecător suprem, dar care beneficiau de venituri din amenzi, încurajând abuzurile (Giurescu, 1943:488). În epoca fanariotă apar „judecătorii mari speciali”, funcție salarizată și separată de venituri directe (Giurescu, 1944, 1946; Dimiu, 1929). Regulamentele Organice introduc inamovibilitatea, iar Constituția din 1866

și Legea din 1924 consolidează independența judecătorului (Negulescu și Alexianu, 1944; Ursulescu, 2007).

În comunism, apar instanțe politizate, precum Tribunalul Poporului, unde funcții ca asesorul popular nu necesitau pregătire juridică (Crăcană, 2015). Astăzi, sistemul include judecătoria, tribunale, curți de apel, ÎCCJ și CSM. ÎCCJ garantează aplicarea unitară a legii (Legea 304/2022), iar CSM are rol consultativ în numirea procurorilor-șefi (Tomuș, 2018; Popa, 2020). Justiția este gratuită, dar cheltuielile cad în sarcina părților (Tomuș, 2018).

3.4.2. Amenințări la adresa independenței judecătorului

Instituții precum SIPA și protocoalele SRI au creat presiuni asupra magistraților (Andronic, 2017; Popa, 2020). SIIJ (2018), înființată pentru investigarea magistraților, a fost acuzată de influențarea justiției și clasarea a peste 400 de dosare, fiind restructurată în 2022 (Chiș, 2023). Legea nr. 207/2018 a consolidat o elită decizională predispusă la abuzuri. Toate acestea contribuie la încrederea scăzută în independența judecătorilor din România (37–52%) (Comisia Europeană, 2016–2024).

3.4.3. Analiza funcțională a sistemului judiciar

O analiză recentă (Ministerul Justiției, Banca Mondială, 2023) arată că, deși personalul judecătoresc este suficient per total, distribuția sa este deficitară, ducând la supraîncărcarea unor judecătoria. Alți factori ce afectează eficiența includ vacantarea posturilor prin pensionare (după 25 de ani, 80% din salariul brut, ibidem p.177) și promovarea în doi pași. Sistemul se confruntă și cu un risc de depopulare din cauza pensionării generației intrate în anii '90. Interpretarea diferită a legislației, adesea neclară, duce la decizii neunitare și afectează reputația judecătorilor (ibidem pp.101-102). Deși rata de soluționare este de 100%, motivările întârzie (ibidem p.272).

Accesul la justiție este limitat de comunicarea online superficială și informarea slabă a cetățenilor despre proceduri și hotărâri (peste 70% slab informați, peste jumătate nu știau de accesul liber la hotărâri, ibidem, p.101). Fondurile (90% pentru salarii) limitează investițiile în infrastructură, personal de suport și sisteme IT (ibidem p.20). Relația cu presa este slab gestionată, contribuind la o percepție negativă a publicului (CEPEJ, 2018). Încrederea publică în judecătoria este oscilantă, influențată de lipsa transparenței, informarea dificilă și beneficiile magistraților. Rolul judecătorului depinde de arhitectura instituțională, cultura profesională și percepțiile sociale, care pot diminua efectele reparatorii ale justiției dacă hotărârile sunt percepute ca inechitabile.

Capitol 4

PENITENCIARUL, INSTITUȚIE MODERNĂ CU ORIGINI ARHAICE ȘI SUBIECȚII TRASEULUI PENAL

4.1. Originile arhaice ale penitenciarului

Ideea detenției ca pedeapsă apare în Antichitate. Platon o teoretizează prin analogia cu Iadul lui Hades, sugerând o rădăcină arhetipală pentru închisoare (Abolafia, 2024:50). În Atena antică, închisoarea devenise un spațiu de pedeapsă pentru elita politică, prin care se evita umilința sclaviei folosind rușinea ca mecanism de descurajare (ibidem, p.29, 69).

4.2. Pilonii instituției penitenciare

În Renaștere, Thomas Morus combină ideile lui Platon cu ascetismul monastic și dreptul roman în „Utopia”, configurând principiile de bază ale închisorii moderne: muncă, izolare și penitență (Abolafia, 2024:11). Educația și munca reformatoare erau esențiale (Platon, 1995:110, 246). Iar claustrarea monastică și utilizarea mănăstirilor ca spații de detenție au influențat direct dezvoltarea penitenciarului (Fassin, 2018:35; Ferro, 2006:4).

4.3. Penitenciarul parte a sistemului de producție industrial

În capitalism, munca devine centrală în detenție, fiind folosită pentru disciplinarea și reformarea săracilor (Fassin, 2018; Abolafia, 2024). Penitenciarul nu produce bunuri, ci „oameni noi” (Melossi și Pavarini, 2018:204). Proto-penitenciarele din secolul XVI, ca Bridewell și Rasp House, au vizat, în principal, controlul social și economic (Rusche și Kirchheimer, 2003:33, 45). John Howard propune un model punitiv uman și creștin (Ignatieff, 1978), dar în fundal se afla dorința de a regla relațiile de muncă (Melossi și Pavarini, 2018). Ideile lui Bentham și Panopticonul au influențat profund practica penitenciară (Foucault, 1995:200).

Nașterea penitenciarului modern, de la Atena la Birmingham, a fost determinată de factori economici, religioși și politici. Modelele de detenție au evoluat (Philadelphia, Auburn), culminând în sisteme ce au categorii de deținuți, instruire și eliberare condiționată. Reformatorii quakeri au profesionalizat detenția, dar uneori au creat și suferință fizică și psihologică. Astfel, instituția a ajuns să marginalizeze tocmai persoanele vulnerabile pe care intenționa să le reformeze (Melossi și Pavarini, 2018).

4.4. Penitenciarele laborator și penitenciarele depozit

În secolul XX, penitenciarele devin „laboratoare” de studiu pentru tipologii criminale (Melossi și Pavarini, 2018:208), axate pe clasificare și rehabilitare. Din a doua jumătate a secolului,

reabilitarea este înlocuită de strategii punitive de incapacitate și descurajare (Garland, 2001). Criminologia actuarială impune evaluarea riscului pentru selecția deținuților, nu în scop reeducativ, ci preventiv (Boone și van Swaaningen, 2013). Infractorul devine „inamicul” de controlat prin supraveghere și pedepse (Melossi și Pavarini, 2018; Garland, 2001). Astfel apar „penitenciarele depozit”, expresie a încarcerării de masă și a privatizării sistemului penal, în care infractorul este necesar economic (Yagunov, 2024). Se profilează o societate panoptică, unde controlul penitenciar amenință să se extindă la nivel social (idem).

4.5. Instituția penitenciară în România

În România, influența occidentală începe cu vizita lui John Howard, care contribuie la umanizarea detenției (Ștefan, 2006:494). Însă inițiativa aparține lui Nicolae Mavrocordat, care considera închisoarea un spațiu de vindecare (ibidem, p.498). Înainte, detenția nu exista, infractorii fiind reținuți în beciuri până la aplicarea pedepsei, adesea capitală (Gorăscu, 1930:3).

4.5.1. Închisorile monahale

Mănăstirile medievale găzduiau nobili, clerici și femei, servind ca locuri de detenție și tortură (Brăescu, 2019:70). Pravilele din secolul XVII oficializează închisoarea ca spațiu punitiv (Rădulescu et al, 1962:170). În Transilvania, influența habsburgică permite regimuri de detenție mai bine organizate (Ștefan, 2006:491).

4.5.2. Primii pași ai modernizării instituției penitenciare românești

Regulamentele Organice (1831–1832) interzic tortura și pedeapsa cu moartea, dar infrastructura rămâne precară (Goga, 2015:61). Reforma Dodun (1855–1876) aduce clasificarea regimurilor de detenție și muncă penitenciară (Ștefan, 2006:496), însă aplicarea Legii din 1874 e limitată (Pahoni, 2012:103).

Legea din 1929 promovează reeducarea, dar războiul și comunismul inversează tendința. Sub Ceaușescu, deținuții devin forță de muncă industrială (Legea 23/1969), iar modernizarea penală rămâne întârziată din cauza contextului socio-economic (Murgescu, 2010).

4.5.3. Închisoarea în tranziție

După 1989, România a moștenit un sistem penitenciar învechit, cu 31 de închisori și condiții precare (HRW, 1992). Supraaglomerarea era severă (41.300 deținuți la 29.400 locuri), cu lipsuri grave la igienă, alimentație și infrastructură. Personalul provenea din structurile comuniste, menținând practici abuzive (Ștefan, 2006:504). Între 1995–2004, APADOR-CH a constatat condiții sub standardele europene, iar abuzurile au dus la revolte și decese suspecte (APADOR-

CH, 2004:66). Îmbunătățiri au venit prin demilitarizarea din 2004 și Legea 275/2006, care a reglementat drepturile deținuților și eliberarea condiționată. Legea 254/2013 a consolidat aceste reforme, dar problemele persistă: infrastructură veche, supraaglomerare și personal insuficient (Ilie et al., 2019:120).

4.5.4. Penitenciarul din România în prezent

Sistemul cuprinde 35 de penitenciare, 2 centre de deținere, 2 centre educative și 6 spitale (ANP, 2024). În martie 2025, gradul de ocupare era de 118%. România are o rată de încarcerare (118/100.000 locuitori) și durată medie a detenției (4,1 ani) mai mari decât media UE (Aebi et al., 2023), reflectând o politică punitivă. Costul detenției este redus (41,91 euro/zi vs. 131,95 în UE), iar rata mortalității mai mare, deși sinuciderile sunt mai puține.

Legea 254/2013 stabilește patru regimuri de detenție (maximă siguranță, închis, semideschis, deschis), cu drepturi și obligații proporționale. Se garantează dreptul la informare, muncă, educație, vizite și asistență medicală. Sancțiunile variază de la avertisment la izolare, iar comportamentul bun este recompensat. Eliberarea se face la termen sau condiționat.

4.6. Concluzie asupra evoluției instituției penitenciare

Instituția penitenciară a evoluat de la un concept arhetipal al penitenței la un instrument de control social modelat de era industrială și etica protestantă. De la închisoarea ateniană la penitenciarul modern, aceasta a reflectat raporturile de putere și viziunea morală a societății. În România, evoluția a fost asincronă, marcată de un context istoric specific și decalaje instituționale. Deși au existat momente de modernizare (Legea închisorilor din 1874, reforma din 1929), sistemul a rămas mult timp anacronic. Eforturile post-comuniste de modernizare sunt parțiale, împiedicate de infrastructura veche, supraaglomerare și o politică punitivă. Astăzi, regimul de detenție din România este un model de tranziție, între reformele penale și resursele limitate. Analiza relației dintre deținuți și penitenciar trebuie să țină cont de această istorie complexă și de tensiunile dintre idealul reeducării și funcțiile de control social.

4.7. Subiecții traseului penal

Cercetarea se concentrează pe populația penitenciară, care a fluctuat semnificativ asemeni ratei criminalității care a scăzut de la 336 în anul 2000 la 152 în anul 2009, stabilizându-se ulterior între 152 și 185 până în anul 2023. Similar, rata infracționalității a scăzut de la 1577 în anul 2000 la 8739 în 2008, apoi s-a stabilizat în jurul valorii de 1700-1900 până în 2023.

4.7.1. Demografia populației penitenciare

Populația penitenciară s-a înjumătățit în ultimii 20 de ani, de la o medie de 45.425,6 deținuți în perioada 2000-2004 la 22.877,6. Cele mai mari scăderi au avut loc între 2005-2009 (-33%, perioada pre și post-aderare la UE) și 2015-2019 (-22%, incluzând efectele legii recursului compensatoriu). Această dinamică, corelată cu schimbările legislative și condamnările CEDO, denotă o influență puternică a presiunilor externe asupra managementului populației penitenciare. Structura pe sexe indică o majoritate masculină (95,6%), cu o mediană de vârstă de 37 de ani. Cel mai mare segment de vârstă este între 26 și 49 de ani, iar segmentele 18-25 ani și 50-64 ani au proporții similare (Aebi et al., 2023).

Profilul infracțional s-a modificat semnificativ între 2010 și 2023. Dacă în 2010 dominau furturile (care s-au înjumătățit până în 2023), infracțiunile economice au crescut cu peste 500%, iar cele sexuale și de trafic de droguri aproape s-au dublat (Aebi et al. 2010, 2023).

Nivelul de educație al deținuților, conform datelor din 2022 (ANP, 2022, în Dumitran, 2024), arată că majoritatea (59,7%) au până în opt clase, doar 8,6% au terminat liceul, iar 3,5% au studii superioare. Proporția analfabeților (6,7%) este de șase ori mai mare decât în populația generală.

Din punct de vedere ocupațional, 22% lucrau înainte de arestare, peste jumătate (62,7%) nu aveau loc de muncă la încarcerare, iar doar 10% aveau o calificare (idem). Acest profil educațional și ocupațional explică parțial rata recidivei din România, având în vedere că nivelul de educație influențează accesul pe piața muncii (Hajdari și Fetai, 2024), iar un loc de muncă stabil este un factor important în reducerea recidivei (Ramakers et al., 2017).

4.7.2. Aspecte psihologice ale populației penitenciare

Mediul penitenciar este un factor determinant al recidivei, facilitând învățarea comportamentului infracțional prin asociere diferențială (Sutherland, 2010). Dacă programele de reabilitare sunt ineficiente, riscul de recidivă crește (Loeffler și Nagin, 2022). De asemenea, mecanismele de adaptare la viața carcerală, precum eludarea autorității, pot crește acest risc (Cochran et al, 2012).

Psihologia deținuților este profund marcată de izolare. Florian (2009) subliniază că explorarea mediului, învățarea regulilor nescrise, participarea în ierarhia deținuților și concentrarea pe prezent ca mecanism de apărare sunt coordonate care modelează gândirea și comportamentul. Apartenența la grupul deviant al populației penitenciare este un factor esențial. Prin procesul de „prizonizare”, deținuții interiorizează normele informale și limbajul subculturii carcerale („deculturație” și

„enculturație”) (Gillespe, 2004, în Szabo, 2014:43). Această internalizare poate întări stigma de „outsider” (Becker, 1966:163), creând o profeție autoîndeplinită cu efecte negative. Chiar dacă subcultura penitenciară valorifică comportamentele subversive (Wooldredge, 2020), există și tendințe spre un comportament mai reținut, evitarea conflictelor și a asocierilor cu persoane non-grata (Irwin, 2004 în Crew și Laws, 2018:134).

Congresul ONU din 1980 (Florian, 2009:112-113) clasifică deținuții în funcție de comportament: „delincventul înveterat” (afecțiuni mintale, agresivitate constantă), „delincventul primejdios” (psihopatie, lipsa idealului), „delincventul dificil” (sabotarea autorității, produs al subculturii) și „deținutul pe termen lung” (probleme cauzate de alienare). Un ultim tip este „inadaptatul social”, cu dependențe sau boli psihiatrice.

Suportul extern este crucial. Cei cu sprijin familial și educație superioară se adaptează mai bine, „compensând prin imaginar” (Florian, 2009:114). Fără o rețea de suport, subcultura închisorii și resemnarea devin singurele coordonate. Munca, prin programul stabil, refugiul oferit și contactul cu lumea exterioară, contribuie la un confort psihologic semnificativ pentru deținuți (idem).

Capitolul 5

METODOLOGIA DE CERCETARE UTILIZATĂ PENTRU ANALIZA FENOMENOLOGICĂ A EFECTELOR DETENȚIEI

5.1. Motivația alegerii temei de cercetare

Cercetarea explorează mediul carceral, o lume complexă și insuficient înțeleasă în privința reabilitării deținuților. Eficiența sa socială reflectă armonizarea dintre mediul instituțional formal și cel informal, reprezentând soluția societății la gestionarea și descurajarea comportamentelor deviante. Studiul contribuie la aprofundarea cunoașterii acestor mecanisme.

Un factor important pentru această temă este reprezentat de transformările recente din instituția penitenciară românească. Aceasta a avut o evoluție ciclică, adaptându-se condițiilor economice, politice și sociale, de la incapacitare la reformare. În prezent, penitenciarul este deschis la soluții de reabilitare și depune eforturi pentru îmbunătățirea condițiilor de detenție. Astfel, cercetarea sprijină instituția în găsirea și aplicarea unor tehnici de reabilitare adecvate resurselor disponibile.

Abordarea fenomenologică a experienței detenției a fost considerată potrivită pentru a evalua soluțiile de reabilitare și a identifica zonele de îmbunătățire. Această metodă ajută la reconstruirea detenției, folosind date din experiența foștilor deținuți, clarificând consecințele detenției, momentele formării acestora și modul lor de manifestare. Analiza fenomenologică în contextul traseului penal permite izolarea și observarea efectelor privării de libertate în dinamica interacțiunilor cu variabilele mediului penitenciar și ale instituțiilor adiacente.

5.2. Scop. Ipoteză. Obiective. Întrebări de cercetare. Definirea și operaționalizarea conceptelor

5.2.1. Scopul

Scopul cercetării este explorarea fenomenologică a efectelor detenției, vizând identificarea impactului privării de libertate (în timpul și după detenție) și evidențierea factorilor care inhibă sau sprijină reabilitarea.

5.2.2. Ipoteza

Interacțiunea condamnatului cu fiecare instituție din traseul penal are efecte asupra conduitei sale, atât în timpul, cât și după detenție. Aceste efecte încep din perioada arestului preventiv și continuă după eliberare, influențând dimensiunile psihologice, personale și sociale ale individului, precum și cercul de apropiați, afectând capacitatea de desistare. Rezultatele așteptate includ identificarea aprofundată a efectelor privării de libertate, stabilirea direcțiilor pentru cercetări

cantitative ulterioare și proiectarea unor coordonate pentru testarea soluțiilor de îmbunătățire a mediului penitenciar și a programelor de reabilitare.

5.2.3. Obiectivele cercetării

O1. Descrierea fenomenologică a traseului penal al celor care au fost condamnați (pornind de la începerea investigării penale, percheziția domiciliară și trecând prin toate etapele instituționalizării).

1.1 Explorarea efectelor procedurilor instituționale asupra foștilor condamnați, în fiecare etapă a traseului penal și modul cum acestea influențează atitudinea și comportamentul celor arestați față de reprezentanții autorității.

1.2 Particularizarea acestor efecte în funcție de mediul de proveniență, nivelul de educație, starea de recidivă, starea socio-profesională a fostului deținut.

O2. Explorarea efectelor privării de libertate pe plan personal și social, manifestate după încheierea pedepsei privative de libertate.

2.1 Influența statutului de fost deținut în accesul pe piața muncii.

2.2 Dinamica rețelei personale și sociale de suport a persoanei care a fost privată de libertate.

O3. Explicarea strategiilor de adaptare la mediul penitenciar și modul în care acestea afectează reinserția în societate.

5.2.4. Întrebările de cercetare

Unele dintre întrebările la care răspunde această cercetare se referă la modul în care experiența detenției formează conduita (modul său de a gândi și de a acționa) individului și a apropiaților săi pe tot parcursul traseului penal dar și la utilitatea unor instrumente pentru reabilitare.

Î1. Cum este interiorizată experiența detenției de către persoana în cauză și de către mediul său de apartenență, în fiecare moment important al traseului penal?

Î2. Generează detenția un mai bun control al deținutului asupra pulsionilor sale dezordonate? Generează mai multă ordine interioară? Dacă da, prin ce mijloace?

Î3. Este capabilă să întărească, sau să slăbească, puterea legăturilor sociale ale condamnatului? Și dacă da, cu cine?

Î4. Detenția abilitază psihologic și social condamnatul pentru reinserția în societate sau îl dezabilitează? Cum se produce abilitarea/dezabilitarea?

Î5. Asupra căror elemente din traseul penal s-ar putea acționa pentru facilitarea reabilitării?

5.2.5. Definirea și operaționalizarea conceptelor

Detenția, conform Noului Cod Penal (art. 53, art. 56 și art. 60 Legea nr. 286/2009), înseamnă pedeapsa prin privarea de libertate executată în penitenciare sau alte unități. Reprezintă un „răspuns ferm” din partea societății (Ilie, et al., 2019) la încălcarea legilor. Deoarece pedepsele între 2 și 5 ani au cea mai mare pondere în România (ANP, 2016-2022, Aebi și Cocco, 2023), acest tip de pedeapsă a fost folosit în selecția eșantionului.

Traseul penal este ansamblul de instituții și proceduri prin care trece o persoană de la arestare până la reintegrarea sau marginalizarea socială după executarea pedepsei. Este o succesiune de interacțiuni sociale între deținut și reprezentanții instituțiilor de justiție penală.

Efectele detenției includ impactul emoțional, social, economic și comportamental al arestării, acuzării și custodiei, la nivel individual și asupra grupurilor de apartenență, atât în timpul, cât și după detenție (Liebling și Maruna, 2005, Jonson, 2012). Acestea pot fi observabile direct sau mai subtile, manifestându-se uneori și după eliberare, ca strategii de adaptare la mediu (Haney, 2012:2).

Strategiile de adaptare sunt procese psihice conștiente și inconștiente prin care deținuții își controlează emoțiile, gândurile și comportamentul pentru a ameliora efectele negative ale detenției.

Proces de reabilitare “intervenție sau program care permite indivizilor să depășească dificultățile anterioare asociate cu infracțiunea, astfel încât aceștia să respecte legea și să devină utili societății” (Burnet, 2008 în Durnescu, 2010)

5.3. Strategia de cercetare

Strategia de cercetare a inclus mai multe etape. S-a început cu identificarea resurselor pentru un ghid de interviu comprehensiv, bazat pe studii și rapoarte despre traseul penal și evoluția istorică a instituțiilor implicate. S-a ales cadrul extins al traseului penal, recunoscând că experiența detenției este modelată de un sistem complex de instituții care colaborează pentru aplicarea pedepsei. Această abordare permite o împărțire a responsabilității pentru reabilitarea deținutului între instituții, nu doar penitenciarului.

O etapă cheie a fost stabilirea instituțiilor partenere. S-a evitat interviuarea deținuților aflați în detenție pentru a nu influența răspunsurile, apelându-se la Direcția Națională de Probațiune, care a sprijinit selecția și organizarea interviurilor.

Pentru selecția subiecților, pe lângă tipul pedepsei, s-a urmărit diversitatea experienței penitenciare, incluzând foști deținuți care au executat pedepse în mai multe penitenciare, inclusiv în afara țării. Aceasta a permis sondarea rigorilor privării de libertate în contexte diferite.

Perspectiva traseului penal a dictat structura analizei, cu o secțiune extinsă dedicată detenției în penitenciar. S-a diversificat instrumentele de analiză, incluzând cartografierea socială. S-a utilizat studiul de caz pentru a investiga impactul efectelor privării de libertate în funcție de caracteristicile personale ale subiecților, particularizând experiența carcerală.

5.4. Metodele și tehnicile de cercetare

1. Interviuul este principala metodă calitativă utilizată, aplicat sub forma unui ghid semistrukturat unui eșantion de 17 foști deținuți. Ghidul de interviu acoperă dimensiuni precum mediul de apartenență, cariera infracțională, traseul penal, viața după condamnări și sugestii de îmbunătățire a detenției. Interviurile, majoritatea realizate la Serviciul de Probațiune, au fost înregistrate audio (cu consimțământ informat și anonimizare) și datele stocate securizat.

Interpretarea datelor s-a făcut printr-o grilă de teme pre-stabilite, integrând rezultatele într-o perspectivă a detenției ca experiență graduală în cadrul traseului penal, dincolo de penitenciar. Această abordare aderă la epistemologia constructivistă (Fish, 1990 în Crotty, 1998).

Perspectiva teoretică este interpretativ fenomenologică, aplicată conceptului de instituție totală (Abbot, 2005; Goffman). Aceasta ajută la înțelegerea modului subiectiv în care este trăită experiența detenției.

Eșantionul a fost format din 17 foști deținuți bărbați, recomandați de Serviciile de Probațiune, selectați astfel încât să existe o diversitate a experiențelor carcerale. Criteriile au inclus: condamnare definitivă, vârsta peste 21 ani, cetățenie română, pedeapsă efectivă între 2 și 7 ani, sănătate fizică și psihică, diverse categorii socio-profesionale, statut de recidivă/non-recidivă.

2. Analiza documentelor. Analiza documentelor istorice și a rapoartelor despre Codul penal și instituțiile traseului penal (poliție, instanțe, procuratură, avocatură, penitenciar) a evidențiat impactul acestora asupra experienței detenției. Înțelegerea evoluției instituționale a permis formularea de sugestii de îmbunătățire realiste.

Instituțiile se construiesc prin stratificare, adăugând elemente noi peste structuri vechi, nu prin înlocuire completă (Orren și Skowronek, 1994 în Van de Heijden, 2013). Această „dependență de cale” (Tiberius, 2011) explică persistența reziduurilor istorice și a practicilor desuete (Pierson, 2004; North, 1990). Sociologi precum Gusti, Weber și Veblen, alături de Eminescu cu „forme fără fond”, au subliniat persistența vechiului în modern (Clătici, 2002; Weber, 1978; Veblen, 1899; Eminescu, 1984). Studiul acestor tranziții în instituțiile juridice românești (bazate pe Codul penal din 1968) a ghidat cercetarea, oferind o înțelegere mai bună a practicilor actuale și a limitelor schimbării. Documentele consultate includ legislație, documente istorice, rapoarte de activitate și evaluări ale instituțiilor penale.

3. Cartografierea socială. Cartografierea socială a fost folosită pentru a vizualiza spațiul de detenție și a înțelege cum mediul fizic influențează relațiile deținuților și utilizarea timpului. Această metodă, parte a perspectivei interacționist simbolice (Knopp, 2021:6), a ilustrat modul în care un spațiu aglomerat predispune la anumite comportamente, oferind o reprezentare a ipostazelor deținuților. Originile cartografiei sociale se regăsesc în analiza răspândirii bolilor epidemice și s-a extins la probleme sociale precum criminalitatea (Vaughn, 2018).

4. Studiul de caz multiplu. Studiul de caz multiplu a particularizat efectele detenției și strategiile de adaptare în funcție de variabile socio-economice ale subiecților. Această metodă a permis atingerea obiectivului 1.2, prin analizarea experienței detenției în funcție de mediul de proveniență, trecutul infracțional și situația socio-economică (Iluț, 1997:108), ceea ce a generat cunoștințe integrate în strategia de studiu a efectelor privării de libertate.

5.5. Etica cercetării

Cercetarea a respectat normele etice, fiind aprobată de Direcția Națională de Probațiune (2/2170/12.06.2023) și de Comisia de Etică a Institutului de Cercetare a Calității Vieții (107/04.05.2023). Participanții au fost informați detaliat despre scopul studiului și au semnat un consimțământ informat în triplu exemplar, acceptând participarea.

Confidențialitatea și anonimatul datelor au fost garantate prin respectarea Legii 677/2001 și a altor reglementări naționale și europene privind protecția datelor personale și bunele practici clinice. Participarea foștilor deținuți a fost esențială pentru obținerea informațiilor despre efectele detenției și traseul penal, având ca scop reducerea recidivei și îmbunătățirea reintegrării sociale. Riscurile pentru subiecți au fost minime, iar beneficiile potențiale ale cercetării considerabile.

Datele au fost codificate și stocate securizat, accesibile doar cercetătorului, asigurând protecția identității participanților.

5.6 Limitele și dificultățile cercetării

Cercetarea s-a confruntat cu limite precum eșantionul redus, mulți foști deținuți refuzând participarea din dorința de a nu-și aminti experiența traumatică. Statutul lor de a fi sub supravegherea Serviciului de Probațiune ar fi putut influența răspunsurile, făcându-le mai dezirabile. Experiența a fost sondată în doar opt penitenciare și două unități spitalicești, și interacțiunile cu alte instituții penale au fost limitate la zona Bucureștiului, împiedicând generalizarea concluziilor la nivel național.

Dificultățile au inclus reticența subiecților față de un subiect sensibil, ceea ce a dus la o rată mare de refuzuri. Chiar și pentru cei care au acceptat, mediul interviurilor (Serviciul de Probațiune) posibil să fi inhibat răspunsurile, iar eșantionul redus și timpul limitat au îngreunat validarea unor teme.

Capitol 6

ANALIZA FENOMENOLOGICĂ A DETENȚIEI ÎN CADRUL TRASEULUI PENAL

Acest capitol examinează experiența detenției în cadrul traseului penal, analizând efectele privării de libertate asupra foștilor deținuți și a apropiaților acestora, atât în timpul condamnării, cât și după eliberare. De asemenea, sunt discutate strategiile de adaptare adoptate în penitenciar și cele de reintegrare socială ulterioară.

6.1. Abordare

Analiza răspunde întrebărilor cercetării, prezentând detenția ca un spectru al efectelor privațiunilor. Se oferă sugestii pentru ajustarea interacțiunilor din traseul penal, vizând o mai bună reabilitare. Unele aspecte confirmă studii anglo-saxone și românești, scopul fiind oferirea unui cadru unitar de interpretare a experienței privării de libertate, incluzând și instituții din afara penitenciarului.

6.2. Colectarea datelor

Investigația, de natură calitativă, a colectat date prin interviuri semi-structurate cu 17 foști deținuți. Temele interviurilor s-au bazat pe literatura de specialitate privind efectele psihologice, fizice, economice și sociale ale detenției asupra individului și a rețelei sale de suport. S-a optat pentru interviuarea foștilor deținuți pentru a permite o exprimare mai liberă, evitând constrângerile mediului penitenciar. Includerea exclusivă a bărbaților s-a justificat prin ponderea lor în populația penitenciară (94,5%) și capacitatea intervievatorului de a aborda subiecte sensibile.

Interviurile au respectat etica cercetării, subiecții fiind de acord să participe după ce li s-a explicat scopul și obținut acordul informat al acestora. S-au colectat date demografice și referitoare la antecedentele penale, apoi subiecții au descris etapele traseului penal: arest, percheziție, interogatoriu, detenția în arest, instanțe, penitenciar și problemele post-eliberare. Interviurile au durat în medie 60 de minute. Experiența serviciului de probațiune nu a fost abordată pentru a evita răspunsuri influențate de statutul la vremea respectivă al subiecților.

6.3. Analiza datelor

Toate interviurile au fost înregistrate audio, transcrise și anonimizate prin ștergerea datelor personale. Datele au fost codificate preliminar în categorii și subcategorii, proces revizuit de un al doilea codificator. De exemplu, experiența post-penitenciar a fost subcategorizată în „lipsa accesului pe piața muncii”, „opinia nefavorabilă a cunoștințelor” și „marginalizare din partea rudelor”, toate incluse în categoria “Stigmatizare” sub tema “Efecte sociale resimțite după arest și

penitenciar”. Datele au fost codate numeric într-o bază de date Excel și importate în SPSS pentru analiza descriptivă.

Pentru perioada de dinainte de condamnare, s-a realizat o analiză tematică fără teme prestabilite, dată fiind insuficiența literaturii românești pe acest subiect. S-au identificat teme privind interacțiunea cu instituțiile penale până la încarcerare. Datele din această etapă au permis formularea de ipoteze inductive, a căror testare necesită cercetări ulterioare.

6.4. Rezultate

Abordare calitativă adoptată în această cercetare a oferit o perspectivă nuanțată asupra detenției, depășind limitele instituționale ale încarcerării prin integrarea detenției într-un traseu penal extins, cu reverberații multiple în plan psihologic, social și economic. Astfel, am analizat pedeapsa privativă de libertate, ca experiență trăită de subiecții traseului penal, concentrându-ne pe efectele produse asupra foștilor deținuți și a apropiaților lor, precum și pe strategiile de adaptare adoptate în penitenciar și în perioada de reintegrare după ieșirea din penitenciar.

Metodologia cercetării a fost una calitativă, bazată pe 17 interviuri semi-structurate cu foști deținuți, selectați cu sprijinul serviciilor de probațiune din București, Ilfov și Giurgiu. Exclusiv bărbați, acești participanți au fost intervievați după eliberarea din penitenciar, ceea ce a permis obținerea unor relatări mai detaliate decât ar fi fost posibil într-un cadru penitenciar. Interviurile au fost structurate conform etapelor traseului penal începând cu arestarea, continuând cu interogatoriul, detenția preventivă, procesul penal, executarea pedepsei și reintegrarea ulterioară. Transcrierile interviurilor au fost codate tematic, iar datele au fost analizate atât inductiv, cât și cu ajutorul SPSS, pentru evidențierea frecvențelor descriptive ale diverselor tipuri de efecte.

Rezultatele cercetării prezintă detenția ca o succesiune de momente critice, cu impact psihologic semnificativ. Arestarea este trăită ca o ruptură, un moment de umilire, adesea amplificată de comportamentele polițiștilor și de percheziția domiciliară, percepută ca o invazie a spațiului personal. Interogatoriul, desfășurat frecvent într-un climat de vulnerabilitate emoțională, poate genera răspunsuri distorsionate, în special în lipsa unei apărări eficiente. Starea de arest preventiv este caracterizată de anxietate intensă și incertitudine, în absența unui sprijin instituțional adecvat. În aceste momente, colegii de celulă devin o sursă informală de sprijin, dar și un potențial factor de risc în cazul conflictelor sau al ierarhiilor informale coercitive.

Pe parcursul traseului penal, contactele cu instanțele și transportul cu escorte accentuează sentimentul de degradare, iar deciziile judiciare sunt trăite ca momente de reconfigurare a

identității sociale. Foștii deținuți resimt uneori lipsa unei apărări eficiente și o atitudine subiectivă din partea judecătorului, în timp ce procurorul este perceput ca având un rol disproporționat în influențarea condamnării.

Cele mai frecvente efecte raportate sunt de natură emoțională și psihologică. Umilirea, anxietatea, frica și șocul domină lista experiențelor în penitenciar. Aceste emoții sunt generate de pierderea controlului, de tratamentele formaliste sau abuzive din partea personalului, dar și de stigmatul asumat sau proiectat de ceilalți. Studiile anterioare (Haney, 2012; Crewe, 2011) confirmă aceste constatări, menționând detenția ca sursă de traume psihologice durabile.

Cel mai frecvent efect fizic este deteriorarea sănătății dentare, urmat de slăbirea involuntară, boli dermatologice sau acutizarea unor afecțiuni preexistente. Aceste probleme sunt indicii ale unei îngrijiri medicale deficitare și a condițiilor igienice precare. Alte efecte includ tulburări de somn și reacții fiziologice la stres.

Detenția produce și efecte sociale directe de la reducerea rețelei de suport, marginalizarea în cadrul penitenciarului și, în anumite cazuri, la consolidarea legăturilor familiale sau căsătorii în timpul detenției. Relațiile afective joacă un rol important în menținerea echilibrului emoțional, dar sunt adesea afectate de distanțare și instabilitate.

După eliberare, foștii deținuți se confruntă cu o nouă etapă a traumei, reintegrarea. Efectele psihologice persistă sub forma stigmei autopercepute, schimbării schemelor cognitive (reevaluarea valorilor, situațiilor), precum și a unei autoreglări emoționale mai bune. Deși multe dintre aceste modificări pot apărea ca parte a unui proces de maturizare psihologică, ele vin cu un cost considerabil.

Stigmatizarea socială după ieșirea din penitenciar este unul dintre cele mai semnificative obstacole în reintegrare. Lipsa accesului pe piața muncii, respingerea din partea familiei sau a comunității și dificultățile în reluarea relațiilor intime constituie forme concrete ale marginalizării. Această stigmatizare afectează nu doar statutul social, ci și imaginea de sine, perpetuând izolarea.

Efectele economice ale detenției, reflectate în falimentele propriilor companii, reducerea veniturilor și acumularea de datorii, sunt consecințe ale întreruperii activităților lucrative. Foștii deținuți cu antecedente antreprenoriale s-au confruntat cu falimentul firmelor mici, ceea ce a afectat nu doar familia, ci și angajații.

Familia este afectată profund în timpul detenției, atât emoțional, cât și fizic și economic. Studiul relevă cazuri de deces al părinților survenit pe fondul stresului provocat de detenția copilului,

aggravări de boli și declanșări ale unor afecțiuni fizice. Aceste efecte corespund concluziilor unor studii precum cele ale lui Comfort (2008) și Braman (2009), care tratează detenția ca un fenomen cu efecte extinse asupra rețelelor de suport ale deținuților.

Strategiile de adaptare în penitenciar sunt diverse și reflectă încercările subiecților de a-și menține echilibrul psihic și siguranța fizică. Acestea includ implicarea în activități educative sau recreative, munca, alimentația sănătoasă, speranța, dar și strategii riscante, precum manipularea sau asocierea cu deținuți influenți. Reprimarea emoțiilor în scopul „managementului impresiei” este o strategie frecventă, dar cu potențial dăunător, deoarece poate conduce la comportamente disfuncționale post-eliberare.

După ieșirea din penitenciar, strategiile de adaptare variază: unii își caută imediat un loc de muncă (în România sau în străinătate), alții evită anumite spații din cauza rușinii sau reiau consumul de droguri pentru a face față stresului. Munca este esențială pentru recâștigarea statutului și reduce riscul recidivei (Ramakers et al., 2017), dar accesul la angajare este restricționat de prezența cazierului.

Detenția produce un cumul de efecte ce transcende privarea de libertate. Departate de a fi un proces limitat la pedeapsa judecătorească prin care individul este condamnat să stea o anumită perioadă într-un penitenciar. Efectele acestui proces reverberează în întreaga viață a individului și în comunitatea sa. De aceea, reabilitarea nu poate fi gândită exclusiv în termenii regimului penitenciar, ci trebuie extinsă către un cadru sistemic care să includă reevaluarea unor proceduri ale celorlalte instituții implicate în traseul penal, metode pentru întărirea sprijinului familial, politici de angajare după ieșirea din penitenciar și strategii reale de combatere a stigmatizării. Acest tip de intervenție complexă poate fi un răspuns mai bun la problema recidivei și a reintegrării foștilor deținuți în societate.

6.5. Concluzii

Teza susține că detenția nu este un episod izolat, ci o experiență graduală și multidimensională care se extinde dincolo de granițele penitenciarului, afectând persoana condamnată și rețeaua sa de suport familial și social. Prin analiza etapelor traseului penal, de la ancheta poliției până la perioada post-detenție, s-a demonstrat că efectele detenției sunt cumulativ emoționale, psihologice, sociale și economice.

În privința factorilor care modelează detenția, studiul a evidențiat o dublă tendință în politicile penale românești și anume o aliniere parțială la standardele europene prin introducerea pedepselor

alternative, dar și o accentuare a politicii de incapacitare, cu pedepse mari și un sistem de suport post detenție deficitar. Un rol semnificativ îl joacă și procedura de recunoaștere a vinovăției, care, deși eficientizează sistemul, poate contribui indirect la suprapopularea închisorilor.

Un aspect central abordat este calitatea interacțiunii cu actorii instituționali, polițistul, procurorul, avocatul și judecătorul, ale căror conduite influențează percepția condamnatului asupra legitimității sistemului. Atitudinea polițistului este adesea percepută ca degradantă, ceea ce accentuează ostilitatea și reduce disponibilitatea de cooperare. Procurorul, prin poziția sa centrală în anchetă, are un impact disproporționat asupra parcursului judiciar, fiind nevoie de reevaluări ale responsabilității sale în deciziile de condamnare. În ceea ce privește avocatul, cercetarea a indicat și potențialul său rol terapeutic, complementar celui juridic, iar percepția publică a judecătorului poate influența atitudinea condamnatului față de pedeapsă și colaborarea în cadrul detenției.

Cercetarea a adus contribuții originale în explorarea unor teme puțin studiate, cum ar fi rolul comensalității, implanturile peniene, strategiile de adaptare și transformările post-detenție, și a evidențiat diversitatea trăirilor în funcție de profilul social al deținuților. Detenția este conceptualizată ca o experiență progresivă, ale cărei efecte se manifestă în momente critice și interacțiuni-cheie, fiind rareori lipsite de impact.

6.6. Recomandări

Recomandările sunt articulate în patru direcții principale: (1) reformarea interacțiunilor instituționale din traseul penal; (2) acordarea de servicii psihologice deținutului și familiei acestuia, în anumite momente din cadrul detenției; (3) revizuirea anumitor practici ale personalului custodial; și (4) dezvoltarea unor politici eficiente de reintegrare post-detenție.

În privința detenției propriu-zise, se sugerează standardizarea limbajului folosit de personalul custodial, revizuirea modului de repartizare a paturilor și sarcinilor domestice pentru a combate regulile subculturii carcerale, precum și extinderea consilierii psihologice, educației vocaționale și a activităților media cu rol educativ. Totodată, se subliniază importanța deținerii persoanelor vulnerabile în secții speciale și intensificarea măsurilor de sprijin după eliberare, inclusiv consiliere psihologică și vocațională obligatorie.

În final, propunem înființarea unei structuri permanente de cercetare și dezvoltare în cadrul sistemului penitenciar, care să fundamenteze decizii strategice, să monitorizeze politicile instituționale și să propună ajustări pe baza unor date empirice, în vederea unei abordări integrate a detenției în România.

Bibliografie

1. Abramovaite, J., Bandyopadhyay, S., Bhattacharya, S., Cowen, N., 2023. Classical deterrence theory revisited: An empirical analysis of Police Force Areas in England and Wales. *European Journal of Criminology*, 20(5), pp.1663–1680. [Accesat la: 10 februarie 2024].
2. Acemoglu, D., Johnson, S. and Robinson, J., 2001. The colonial origins of comparative development: An empirical investigation. *The American Economic Review*, 91(5), pp.1369-1401.
3. Administrația Națională a Penitenciarelor, 2009. Bilanț.
4. Administrația Națională a Penitenciarelor, 2015. Raport anual de activitate.
5. Administrația Națională a Penitenciarelor, 2018. Oferta de programe și activități educative, de asistență psihologică și asistență socială. Direcția reintegrare socială.
6. Administrația Națională a Penitenciarelor, 2019. Raport anual de activitate.
7. Administrația Națională a Penitenciarelor, 2023. Raport anual de activitate.
8. Administrația Națională a Penitenciarelor, 2024. Studiul integrat privind cauzele recidivei.
9. Adunarea Constituantă, 1991. Constituția din 21 noiembrie 1991. *Monitorul Oficial*, nr. 233.
10. Adunarea Electivă, 1866. Constituția din 1 iulie 1866. *Monitorul Oficial*, nr. 142. Disponibil la: <http://www.lexex.ro/Constitutie-0-1866-13.aspx> [Accesat la: 12 mai 2024].
11. Aebi, M. F., Cocco, E., 2024. SPACE I - 2023 – Council of Europe Annual Penal Statistics: Prison populations. Council of Europe.
12. Alighieri, D., 2000. *Divina Comedie*. Iași, Polirom.
13. Andronic, D., 2017. Arhiva SIPA avea peste 3000 de dosare despre judecatori și procurori. Evenimentul Zilei. Disponibil la: <https://evz.ro/arhiva-sipa-avea-pest-3000-de-dosare-despre-judecatori-si-procu.html> [Accesat la: 13 mai 2024].
14. Antoniu, G., Daneș, Ș., Popa, M., 2010. Codul penal actual comentat pe înțelesul tuturor. Editura Orizonturi, București.
15. APADOR-CH, 2005. Sistemul penitenciar în România 1995-2004.
16. Aristotel, 1998. *Etica Nicomahică*. Tradusă de Stella Petecel. Editura IRI, București.
17. Aristotel, 2004. *Retorica*. Tradusă de Maria Cristina Andrieș. Editura IRI, București.
18. Arsenie, F., 2020. Dreptul la apărare. Rolul avocatului în derularea unui proces echitabil. Teză de doctorat. Academia de Studii Economice București, Facultatea de Drept. [Accesat la: 21 august 2024].
19. Atkins, J.W., 2013. *Cicero on politics and the limits of reason*. UK, Cambridge University Press.
20. Avocatul Poporului, 2015. Raportul special privind condițiile de detenție din penitenciare și centre de reținere și arestare preventivă, factori determinanți în respectarea demnității umane și a drepturilor persoanelor private de libertate [online] Disponibil la https://avp.ro/wp-content/uploads/2020/09/raport_special_mnp_2015_sinteza.pdf [Accesat la: 10 martie 2022].
21. Baker, J., Christian, J., Harbeck, K., Howson, A., McMahon, M., Nicholas, S., Vejar, C., 2011. *Analyzing crime & social control*. Salem Press, pp.17-27.
22. Balica, E., 2014. Offenders under supervision and their perception about lawyers and probation counselors. *Rom. Jour. Sociol.*, (1–2), pp.121–142.
23. Banciu, D., 1995. *Sociologie Juridică*. București, Editura Hyperion XXI.
24. Banciu, D., Dămboeanu, C., Pușcaș, M., 2015. Atitudini și percepții ale publicului față de pedeapsa cu moartea. *Revista de Sociologie*.
25. Banks, C., 2020. *Criminal Justice Ethics Theory and Practice*. Sage Publications, pp.143-165.
26. Becker, H., 1966. *Outsiders. Studies in the sociology of deviance*. New York, The Free Press.
27. Bentham, J., Burns, J.H., 2000. *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Batoche Books Kitchener, pp.1-60.
28. Bentham, J., Hart, H.L., 1970. *The collected Works of Jeremy Bentham. Principles of Legislation. Of Laws in General*. Londra, The Athlone Press, pp.1-10, 133, 175, 196, 198, 209, 211, 215, 218, 247.
29. Bentham, J., Foucault, M., Miranda, J.M., 1979. *Genealogia del poder. El Panoptico*. Madrid, Las ediciones de Las Piquetas, pp.1-22.
30. Berechet, Ș., 1930. *Pravilniceasca Condiță din Muntenia 1780*. Tipografia „Cartea Românească”, Chișinău, pp.I-XII.
31. Berechet, Ș., 1933. *Istoria vechiului drept românesc I. Izvoarele*. Iași, Tipărită de „GOLDNER”.
32. Berg, M., Huebner, B., 2011. Reentry and the Ties that Bind: An Examination of Social Ties, Employment, and Recidivism. *Justice Quarterly*, 28(2), pp.382-411.
33. Binder, G., Notterman, B., 2017. Penal incapacitation: A situationist critique. *American Criminal Law Review*, 54(1), pp.1–56. Disponibil la: https://digitalcommons.law.buffalo.edu/journal_articles/291. [Accesat la: 10 februarie 2024].
34. Błędowski, P., Felczak, J., Gałęcka-Burdziak, E., Góra, M., 2023. Incarceration experience at older ages. Does employment protect against recidivism?. *Economics and Sociology*, 16(1), pp.11-28.
35. Borangic, C., 2017. Seniorii războiului în lumea dacică. Elite militare din secolele II a.Chr.-II p.Chr. în spațiul carpato-dunărean. Brăila - Alba Iulia, Editura ISTROS.
36. Bosworth, M., 2005. *Encyclopedia of prisons and correctional facilities*, Vol. I. Sage Publications, pp.825-840.
37. Braman, D., 2004. *Doing Time on the Outside: Incarceration and Family Life in Urban America*. University of Michigan Press.
38. Bright, S., 2010. Legal Representation for the Poor: Can Society Afford This Much Injustice?. *Missouri Law Review Symposium*. Disponibil la: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2767931 [Accesat la: 9 martie 2023].
39. Bub, K., Lommen, J., 2017. The role of guilt in Posttraumatic Stress Disorder. *Eur J Psychotraumatol*, 8(1), p.1407202. doi: 10.1080/20008198.2017.1407202.
40. Bunea, I., 2024a. Nici cu manele, dar nici cu operă. Se lansează o nouă televiziune de muzică în România. Avem deja 22 de stații muzicale. Disponibil la: <https://www.paginademedia.ro/cna/boom-tv-televiziune-muzicala-21818892> [Accesat la: 9 ianuarie 2025].
41. Bunea, I., 2024b. O nouă televiziune pentru copii se va lansa în România. A primit licență de la CNA. „Fixiki este un reper față de ceea ce vrem să aducem noi în România”. Disponibil la: <https://www.paginademedia.ro/cna/televiziune-copii-tralala-desene-animete-21680224> [Accesat la: 9 ianuarie 2025].
42. Bunea, I., 2024c. O nouă televiziune românească, cu filme și seriale vechi, în grila operatorului Orange. Disponibil la: <https://www.paginademedia.ro/cna/nostalgia-tv-cablu-orange-21871539> [Accesat la: 9 ianuarie 2025].
43. Burkhardt, B., Connor, B., 2015. Durkheim, Punishment, and Prison Privatization. *Social Currents*, 3(1), pp.84–99.
44. Camp, S., Gaes, G., 2005. Criminogenic Effects of the Prison Environment on Inmate Behavior: Some Experimental Evidence. *Crime & Delinquency*, 51, pp.425-442.
45. Ceacă, R., 2024. Discuție informală cu Popescu Cosmin Robert pe tema condițiilor de supraveghere, 15 septembrie 2024.

46. Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), 2014. Factori de presiune și conflicte de interese în justiție: Ghid pentru judecători. CRJM. Disponibil la: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2014/04/factori-de-presiune-si-conflicte-de-interese-in-justitie-ghid.pdf> [Accesat la: 21 ianuarie 2024].
47. Cernea, M., Molcuț, E., 2013. Istoria statului și dreptului românesc. Universul Juridic, pp.200-230.
48. Chen, X., 2023. Humanistic Foundation of Criminal Law. China Renmin University Press, pp.287-300.
49. Chiș, A., 2023. Folosirea (in)adecvată a puterii în sistemul judiciar din România (2017-2023). Rev. t. Pol. Rel. Int., 20(3), pp.195-228. București.
50. Clark, A., Star, S., 2008. The Social Worlds Framework: A Theory/Methods Package. În: Hackett, E., Amsterdamska, O., Lynch, M., Wajcman, J. (Eds.), The Handbook of Science and Technology Studies. MIT Press, pp.113-137.
51. Clătici, O., 2002. Statutul Sociologiei Juridice. Revista Română de Sociologie, pp.605-619.
52. Cochran, J., Mears, D., Bales, D., Stewart, A., 2012. Does Inmate Behavior Affect Post-Release Offending? Investigating the Misconduct-Recidivism Relationship among Youth and Adults. Justice Quarterly. DOI:10.1080/07418825.2012.73656.
53. Cojocaru, O., 1998. Organizarea judecătorească și administrarea justiției în România din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre. București, Lumina Lex, pp.69-93.
54. Comfort, M., 2008. Doing Time Together: Love and Family in the Shadow of the Prison. University of Chicago Press.
55. Comisia Europeană (2016-2024). Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public (2016-2024) Disponibil la: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3193> (Accesat la: 14 mai 2024)
56. Costea, A., 2018. Dinamica suprapopulării și a condițiilor de detenție în penitenciarele din România în perioada 1990-2017. Revista Română de Sociologie, 3-4, pp.303-340.
57. Coyle, A., 2005. Understanding Prisons. Berkshire, Open University Press.
58. Crank, B.R., 2010. Adapting to Incarceration: Inmate Perceptions of Prison Life and Adjustment. Master's Thesis, Georgia State University. Disponibil la: https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=cj_theses. [Accesat la: 10 martie 2024].
59. Crap, G., 2024. The evolution of the Romanian police from the militia during the communist period. European financial resilience and regulation 25 years united under Euro - Proceedings of the International Conference EUFIRE-RE 2024. Iași: Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", pp.50-63.
60. Crewe, B., Laws, B., 2018. Subcultural adaptations to incarceration. In: The Oxford handbook of prisons and imprisonment, pp.125-142.
61. Crewe, B., 2011. Depth, weight, tightness: Revisiting the pains of imprisonment. Punishment & Society, 13(5), pp.509-529.
62. Crotty, M., 1998. The foundations of social research. Meaning and perspective in the research process. SAGE Publications
63. Dâmboeanu, C., 2011. Fenomenul recidivei în România. Calitatea vieții, 3, pp.295-312.
64. Dâmboeanu, C., 2015. Prisons in Romania. Effects of offenders' lives. București, Tritonic.
65. Digi24, 2017. Ce se găsește în arhiva SIPA. Digi24. Disponibil la: <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/justitie/ce-se-gaseste-in-arhiva-sipa-725265> [Accesat la: 13 mai 2024].
66. Dimiu, R., 1929. Judecători și judecăți de altădată. București, Curierul Judiciar.
67. Doboș, C., 2013. Între a preveni și a pedepsi: un nou tip de acțiune penală în România interbelică. Studia Politica: Romanian Political Science Review, 13(3), pp.477-497.
68. Dobrică, P., 2010. Viața cotidiană în închisoare. Putere, ierarhii sociale, sexualitate. Sociologie Românească, 03, pp.24-38.
69. Domingo, R., Minnucchi, G., 2020. Alberico Gentili and the Secularization of the Law of Nations. Cambridge University Press, pp.1-21.
70. Dongoroz, V., 1936. Drept penal. București, Tirajul Institut de Arte Grafice, pp.1-200.
71. Donohue, J., Wolfers, J., 2005. Uses and Abuses of Empirical Evidence in the Death Penalty Debate. Stanford Law Review, 58, pp.791-846. Disponibil la: <https://ssrn.com/abstract=870312>. [Accesat la: 10 februarie 2024].
72. Donovan, J., 2008. Legal Anthropology. Marea Britanie, AltaMira Press.
73. Dumitran, C., 2024. Evaluarea politicilor de reintegrare socială a deținuților. București, Prouniversitaria.
74. Dungan, P., Pașca, V., Medeanu, T., 2012. Drept penal. Partea Specială. Prezentare comparativă a noului cod penal și a codului penal din 1968, Vol. 1. București, Universul Juridic.
75. Durkheim, E., 1984. The Division of Labour in Society. Macmillan, Anglia.
76. Durkheim, E., 2005. Suicide. A study in sociology. Londra, Taylor & Francis e-Library.
77. Dumescu, I., 2001. Estimarea riscului de recidivă. Revista Română de Sociologie, 4, pp.125-133.
78. Dumescu, I., 2017. The Five Stages of Prisoner Reentry: Toward a Process Theory. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology 62(8), pp.1-38.
79. Duțu, M., 2001. O istorie a Avocaturii române de la origini până la Primul Război Mondial. Vol 1. București: Editura Economică.
80. Duțu, M., Lazăr, A., Predescu, O., Bocșan, G., Cosneanu, G., Frolu, S., Păun, I., Petrovici, V., Picioruș, I., Sima, C., 2017. Ministerul Public: istorie și perspective. București: Universul Juridic.
81. Elias, N., 1994. The Civilizing Process: Sociogenetic and Psychogenetic Investigations. Blackwell Publishing, pp.436-447.
82. Eminescu, M., 1984. Opere, vol. XI: Publicistică. 17 februarie – 31 decembrie 1880. Timpul. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
83. Engel, R., 2003. Explaining suspects' resistance and disrespect toward police. Journal of Criminal Justice, 31(5), pp.475-492.
84. European Commission For Democracy Through Law (Venice Commission), 2018. Opinion on amendments to law no. 303/2004 on the statute of judges and prosecutors, law no. 304/2004 on judicial organization, and law no. 317/2004 on the superior council for magistracy. Strasbourg, pp.10-17. Disponibil la: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2018\)017-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2018)017-e) [Accesat la: 13 mai 2024].
85. ENCJ – European Network of Councils for the Judiciary (2019) Survey on the Independence of Judges 2019. Disponibil la: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/Data%20ENCJ%202019%20Survey%20on%20the%20Independence%20of%20judges.pdf> (Accesat la: 14 mai 2024)
86. ENCJ – European Network of Councils for the Judiciary (2022) Survey on the Independence of Judges 2019. Disponibil la: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%2022/Report%20ENCJ%20Survey%202022.pdf> (Accesat la: 14 mai 2024).
87. ENCJ – European Network of Councils for the Judiciary (2019) Independence and Accountability of the Judiciary: ENCJ Report 2018-2019. Adoptat la 7 iunie 2019. Disponibil la: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%2019/ENCJ%20IAQ%20report%202018-2019%20adopted%207%20June%202019%20final-july.pdf> (Accesat la: 14 mai 2024).

88. ENCJ – European Network of Councils for the Judiciary (2019) Survey on the Independence and Accountability of the Judiciary among Lawyers 2019. Disponibil la: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/ENCJ%20Survey%20on%20Independence%20Accountability%20of%20the%20Judiciary%20among%20lawyers%20202019.pdf> (Accesat la: 14 mai 2024).
89. Fischer, N., Hauser, S., Brede, O., Fisang, C., Müller, S., 2010. Implantation of artificial penile nodules--a review of literature. *J Sex Med.*, 7(11), pp.3565-3571.
90. Florian, G., 2022. Cultura devianței în penitenciare. [curs universitar], Facultatea de Științe Politice, Școala Națională de Studii Politice și Administrative.
91. Florian, G., nedatat. Lumini și umbre privind educația persoanelor care execută pedepse privative de libertate. *Revista de studii psihologice*, 3(1), pp.12-24.
92. Foucault, M., 1995. *Discipline and punish. The birth of the prison*. New York, Vintage Books.
93. Fratoșteanu, G., 1895. *Codicele penal*. Editura Librăriei Leon Alcalay, București, pp.1-200.
94. Friedrich, C., 1966. *Philosophical Reflections of Leibniz on Law, Politics, and the State*. *Natural Law Forum*, pp.79-92.
95. Friedrichs, D.O., 1992. White Collar Crime and the Definitional Quagmire: A Provisional Solution. *The Journal of Human Justice*, 3(2). University of Scranton.
96. Frost, M., 2011. Social stigma and its consequences for the socially stigmatized. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(11), pp.824-839.
97. Gaius și Ulpian, 1876. *The Commentaries of Gaius and Rules of Ulpian*. Tradus de J.T Abdy și Bryan Walker, Cambridge University Press, pp.355-359.
98. Gaius, 1958. *The Institutes of Gaius. Part I*. Tradus de Francis de Zulueta. Oxford University Press, Londra, pp.1-50.
99. Garfield, H., Ringen, E., Buckner, W., Medupe, D., Wrangham, W., Glowacki, L., 2023. Norm violations and punishments across human societies. *Evolutionary Human Sciences*, pp.1-20.
100. Garland, D. (ed.), 2001. *Mass imprisonment: Social causes and consequences*. Thousand Oaks: Sage Publications.
101. Garland, D., 1990. *Punishment and Modern Society: A Study in Social Theory*. Oxford University Press, Chicago.
102. Garland, D., 1991. Sociological Perspectives on Punishment. *Crime and Justice*, 14, pp.115–165.
103. Garland, D., 2001. *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society*. University of Chicago Press, Chicago.
104. Gilbert, P., 2022. Shame, humiliation, guilt, and social status: The distress and harms of social disconnection. In: *Compassion focused therapy*, pp.122-163. Routledge.
105. Giurescu, C. C., 1943. *Istoria românilor: Partea a doua, de la Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun până la Mihai Viteazul* (Ediția a patra, revăzută și adăugită). București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă.
106. Giurescu, C. C., 1944. *Istoria românilor. Partea întâi: Dela moartea lui Mihai Viteazul până la sfârșitul epocii fanariote (1601-1821)* (Ediția a doua, revăzută și adăugită). București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă.
107. Goffman, E., 1963. *Stigma*. Londra, Penguin.
108. Goffman, E., 2003. *Aziluri. Eseuri despre situația socială a pacienților psihiatrici și a altor categorii de persoane instituționalizate*. Tradus de A. Mîndrilă. București: Editura Polirom.
109. Goode, E. (ed.), 2015. *The handbook of deviance*. Wiley, pp.3-30, 225-237.
110. Graffam, J., Shinkfield, A., Lavelle, B. and McPherson, W., 2004. Variables affecting successful reintegration as perceived by offenders and professionals. *Journal of Offender Rehabilitation*, 40(1-2), pp.147-171.
111. GRECO, 2019. Raport de follow-up referitor la Raportul ad hoc privind ROMANIA (Regula 34). Strasbourg, pp.1-15. Disponibil la: <https://rm.coe.int/raport-de-follow-up-referitor-la-raportul-ad-hoc-privind-romania-regul/1680965689> [Accesat la: 13 mai 2024].
112. Gudjonsson, G., 2003. *The Psychology of Interrogations and Confessions. A Handbook*. Anglia, John Wiley & Sons, Ltd, pp.360-412.
113. Guțan, M., 2017. *Istoria dreptului românesc*. Editura Hamangia.
114. Guvernul României, 2015. *Strategia națională de reintegrare socială a persoanelor private de libertate, 2015 – 2019* Disponibil la : <https://anp.gov.ro/wp-content/uploads/2017/04/Strategie-v5.pdf> [Accesat la: 18 ianuarie 2023].
115. Guvernul României, 2020. *Strategia Națională de Reintegrare Socială a Persoanelor Private de Libertate 2020–2024*. [online] Disponibil la: <https://gl.prefectura.mai.gov.ro/wp-content/uploads/sites/46/2023/06/Strategia-Nationala-de-Reintegrare-2020-2024.pdf> [Accesat la: 18 ianuarie 2023].
116. Hagan, J., Peterson, R. D. (eds.), 1995. *Crime and inequality*. California, Stanford University Press.
117. Hajdari, A., Fetai, B., 2024. The Effect of the Level of Education on Employment: Evidence from Western Balkans. *Economic Alternatives*, 28. 10.37075/EA.2022.2.11.
118. Hamangiu, C., 1903. *Codul general al României*. București, Editura Leon Alcalay, pp.1000-1020.
119. Haney, C., 2012. The Psychological Effects of Imprisonment. In: Petersilia, J. and Reitz, K. (eds). *The Oxford Handbook of Sentencing and Corrections*. Oxford Handbooks Online, pp.1-25.
120. Haney, C., 2018. The psychological impact of incarceration: Implications for post-prison adjustment. *American Psychologist*, 72(8), pp.768–778.
121. Hannah-Moffat, K., 2013. Actuarial sentencing: An “unsettled” proposition. *Justice Quarterly*, 30(2), pp.270-296.
122. Heidari, E., Dickson, C. and Newton, T., 2014. An overview of the prison population and the general health status of prisoners. *Br Dent J*, 217, pp.15–19.
123. Heijden, J., 2013. Institutional layering: a review of the use of the concept. *Politics*, 31(1), pp.9-18.
124. Herbert, K., Plugge, E., Foster, C., Doll, H., 2020. Prevalence of risk factors for non-communicable diseases in prison populations worldwide: a systematic review. *The Lancet Global Health*, 8(2), pp.e139-e148.
125. Hotca, A., 2022. *Dreptul penal în postmodernitate*. Universul Justiției. Disponibil la: <https://www.universuljuridic.ro/bagatelizarea-dreptului-penal-prin-cresterea-continua-a-numarului-incriminarilor/> [Accesat la: 20 septembrie 2023].
126. Hotca, A., 2023. *Bagatelizarea dreptului penal prin creșterea continuă a numărului incriminărilor*. Universul Justiției. Disponibil la: <https://www.universuljuridic.ro/bagatelizarea-dreptului-penal-prin-cresterea-continua-a-numarului-incriminarilor/> [Accesat la: 20 septembrie 2023].
127. Iluț, P., 1997. *Abordarea calitativă a socioumanului: concepte și metode*. Iași, Polirom.
128. Inspekția Judiciară, 2022. *Raport de control privind evaluarea și comportamentul judecătorilor în ședința de judecată, profesionalismul interacțiunii sociale din perspectiva respectării dispozițiilor art.5 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești*

129. Institute for Economics & Peace, 2024. Global Peace Index 2024 [Indicele Păcii Globale 2024], pp.8–9. Disponibil la: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2024/06/GPI-2024-web.pdf>.
130. Institute for Economics and Peace, 2010. Global Peace Index 2010 [Indicele Păcii Globale 2010]. Disponibil la: <https://web.archive.org/web/20170326050900/http://peacealliance.org/cms/assets/uploads/2013/05/2010-GPI-Results-Report.pdf>.
131. Institutul Național al Magistraturii, n.d. Despre INM. Disponibil la: <https://inm-lex.ro/despre-inm/> [Accesat la: 10 mai 2024].
132. Institutul Național de Statistică (INSSE), 2025. JUS105A - Persoane condamnate definitiv aflate în penitenciare și centre educative după durata pedepselor, perioada 2017-2022 (la sfârșitul anului). [online] Disponibil la: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table> [Accesat la: 28 aprilie 2024].
133. Institutul Român pentru Evaluare și Strategie – IRES, 2014. Funcționarea justiției în România. Disponibil la: https://ires.ro/uploads/articole/ires_raport-de-cercetare_funcționarea-justiției-in-românia.pdf [Accesat la: 19 ianuarie 2023].
134. Iorga, N., 1908. Închisorile noastre. Neamul Românesc, 3(17), pp.1846-1860.
135. Înalta Curte de Casație și Justiție a României, n.d. Despre instituție. Disponibil la: <https://www.iccj.ro/despre-institutie/istoricul-iccj/inalta-curte-de-casatie-si-justitie-a-romaniei/> [Accesat la: 7 mai 2024].
136. Înalta Curte de Casație și Justiție, 2004. Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1076 din 30 noiembrie 2005. Disponibil la: <https://lege5.ro/App/Document/heztonbz/sectiile-unite-ale-inaltei-curti-de-casatie-si-justitie-regulament?pid=27617876#p-27617876> [Accesat la: 7 mai 2024].
137. Jehle, J.-M., Wade, M., 2006. Coping with overloaded criminal justice systems. The rise of prosecutorial power across Europe. Springer, Fritz Thyssen Stiftung.
138. Jehle, J.-M., 2000. Prosecution in Europe: varying structures, convergent trends. European Journal on Criminal Policy and Research, 8, pp.27–41.
139. Jones, N., 2009. Manual de consiliere. București, Trei.
140. Jonson, L., 2012. The Effects of Imprisonment. In: Cullen, F. and Wilcox, P. (eds). The Oxford Handbook of Criminological Theory. Oxford Handbooks Online, pp.1-22.
141. Justinian, 1979. The Digest of Roman Law. Theft, rapine, damage and insult. Tradusă de Kolbert C.F., Penguin Books, Londra.
142. Khan, A., Bruce, K., 2021. How residues of deinstitutionalised practices persist over time: World Bank boundary work in Pakistan. Business History, 63(8), pp.1-53.
143. King, R., Kuschminder, K., 2022. Handbook of Return Migration. UK, Edward Elgar.
144. Knight, J., 1992. Institutions and social conflict. UK, Cambridge University Press, pp.20-50.
145. Knopp, P., 2021. Mapping Temporalities and Processes With Situational Analysis: Methodological Issues and Advances. Qualitative Social Research, 22(3), pp.1-27.
146. Kremens, K., 2021. Powers of the Prosecutor in Criminal Investigation. A Comparative Perspective. New York, Routledge.
147. Kunuroglu, F., Yagmur, K., van de Vijver, F. and Kroon, S., 2015. Consequences of Turkish return migration from Western Europe. International Journal of Intercultural Relations, 49, pp.198–211.
148. Lazăr, A., Nicolae, A., Dumitrescu, C., 2012. Romania. În: Ligeti, K. (Ed.). Towards a Prosecutor for the European Union. Bloomsbury Publishing, pp.586-626.
149. Lehmann, R.J., Fernandez, Y., Helmus, L.M., 2016. Strengths of actuarial risk assessment. Treatment of sex offenders: Strengths and weaknesses in assessment and intervention, pp.45-81.
150. Levine, K., Wright, R., 2016. Prosecutor risk, maturation, and wrongful conviction practice. Law & Social Inquiry.
151. Li, W., Heward, C., Merrick, A., Astridge, B., Leow, T., 2024. Prevalence of experiencing public humiliation and its effects on victims' mental health: A systematic review and meta-analysis. Journal of Pacific Rim Psychology, 18.
152. Liebling, A., Maruna, S., (eds.), 2005. The effects of imprisonment. New York, Routledge.
153. Ligeti, K. (ed.), 2012. Toward a Prosecutor for the European Union Volume 1: A Comparative Analysis. Oxford: Hart Publishing, pp.586-629.
154. Lilly, R., Cullen, T., Ball, A., 2019. Criminological Theory: Context and Consequences. California, Thousand Oaks.
155. Loeffler, C., Nagin, D.S., 2022. The impact of incarceration on recidivism. Annual Review of Criminology, 5(1), pp.133-152.
156. Madon, S., Jussim, L., Gyll, M., Nofziger, H., Salib, E.R., Willard, J., Scherr, K.C., 2018. The accumulation of stereotype-based self-fulfilling prophecies. Journal of Personality and Social Psychology, 115(5), p.825.
157. Marchetti, I., Koster, E., Klinger, E., Alloy, L., 2016. Spontaneous Thought and Vulnerability to Mood Disorders: The Dark Side of the Wandering Mind. Clinical Psychological Science, 4(5), pp.835-857.
158. Marcu, P., nedatată. Istoria dreptului românesc. Centru internațional pentru învățământ superior „Tehnoeconomia Europeană”, Note de curs.
159. Marea Adunare Națională, 1949. DECRET nr. 132 din 1 aprilie 1949. Buletinul Oficial, nr. 15.
160. Marea Adunare Națională, 1968. Cod Penal din 21 iunie 1968. Buletinul Oficial nr. 79-79 bis. Disponibil la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/38070?isFormaDeBaza=True&rep=True> [Accesat la: 23 martie 2024].
161. Mazzoni, C., 2017. Locked Up and Locked In: Of Roman Imprisonments and Liberations. Spiritus: A Journal of Christian Spirituality, 17(2), pp.246–251. doi:10.1353/scs.2017.0030.
162. McKendy, L., Ricciardelli, R., 2020. The pains of release: Federally-sentenced women's experiences on parole. European Journal of Probation, pp.1–20.
163. Mears, D., Stewart, E., Siennick, S., Simons, R., 2013. The code of the street and inmate violence: investigating the salience of imported belief systems. Criminology, 51(3): 695-728.
164. Merton, K., 1948. The Self-Fulfilling Prophecy. The Antioch Review, 8(2), pp.193-210.
165. Merton, R., 1938. Social Structure and Anomie. American Sociological Review, 3(5), pp.672-682.
166. Micklethwaite, D., 2022. The contradictions of prisoner life and rehabilitation: an auto-ethnographic life sentence experience. Journal of Prisoners on Prisons, 31(1), pp.132-166.
167. Micle, M.I., 2006. Deținuții și relațiile în mediul carceral. [online] Disponibil la: <https://criminologie.org.ro/wp-content/uploads/2015/08/Detinitii-si-relatiile-in-mediul-carceral-Studiu.pdf> [Accesat: 1 decembrie 2024].
168. Mingus, W., Burchfield, K., 2012. From prison to integration: applying modified labelling theory to sex offenders. Criminal Justice Studies 25(1): 97-109.
169. Mifflin, D., St Jeor, T., Hill, A., Scott, J., Daugherty, A., Koh, O., 1990. A new predictive equation for resting energy expenditure in healthy individuals. The American Journal of Clinical Nutrition, 51(2), pp.241–247.

170. Ministerul Justiției and Banca Mondială, 2023. Analiza Funcțională a Sistemului Judiciar din România (P172734). Raport de analiză funcțională a sistemului judiciar din România.
171. Ministerul Justiției, 1945. LEGE Nr. 312 din 24 aprilie 1945 pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război. Monitorul oficial, nr. 94. Disponibil la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/36> [Accesat la: 12 mai 2024].
172. Montesquieu, C. de S., 1777. The Spirit of Laws. In Complete Works (Vol. 1). Liberty Fund. Disponibil la: <https://oll.libertyfund.org/titles/montesquieu-complete-works-vol-1-the-spirit-of-laws> [Accesat la: 17 mai 2024].
173. Murphy, D. S., Robinson, M. B., 2008. The Maximizer: Clarifying Merton's theories of anomie and strain. Theoretical Criminology, 12(4), pp.501-521.
174. Nagin, S., 2013. Deterrence in the Twenty-First Century. Crime and Justice, 42(1), pp.199-263.
175. Negoită, F., 2019. Istoria statului și dreptului românesc. Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir. Note de curs. Disponibil la: https://file.ucdc.ro/cursuri/D_1_N19_Istoria_statului_si_dreptului_romanesc_Negoita_Florin.pdf [Accesat la: 16 septembrie 2023].
176. Negru, I., 2014. Istoria dreptului românesc. Nagard, Lugoj.
177. Negulescu, P., Alexianu, G., 1944. Regulamentele organice ale Valahiei și Moldovei, Vol I. București, Întreprinderile „Eminescu”, pp.105-123, 316-331.
178. North, D., 1990. Institutions, Institutional Change, and Economic Performance. Cambridge Univ. Press, pp.1-50.
179. Parlamentul României 1874. Legea nr. 169 din 1874. Monitorul Oficial, nr. 26.
180. Parlamentul României, 1936. Codul penal din 1936. Monitorul Oficial, 65(I). Disponibil la: <https://lege5.ro/App/Document/heztqnzu/codul-penal-din1936?pid=20120015&expression=temnita%20grea%20temnita%20grea%20#p-20120015> [Accesat la: 29 octombrie 2023].
181. Parlamentul României, 2005. Legea nr. 304 din 28 iunie 2004 (republicată) privind organizarea judiciară. Monitorul Oficial, Partea I, nr. 827 din 13 septembrie 2005. Disponibil la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/53087> [Accesat la: 7 mai 2024].
182. Parlamentul României, 2009. Legea nr. 286 din 17 iulie 2009. Monitorul oficial nr. 510 din 24 iulie 2009. Disponibil la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/109854> [Accesat la: 29 martie 2023].
183. Parlamentul României, 2010. Legea nr. 135 din 1 iulie 2010 privind Codul de procedură penală. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010.
184. Parlamentul României, 2010. Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor. Monitorul Oficial, Partea I, nr. 714.
185. Parlamentul României, 2018. Legea 207 din 20 iulie 2018. Monitorul Oficial, nr. 636.
186. Parlamentul României, 2022. Lege nr. 303 din 15 noiembrie 2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, art. 148. Monitorul Oficial, nr. 1102 din 16 noiembrie 2022. Disponibil la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/261399> [Accesat la: 7 mai 2024].
187. Parlamentul României, 2022. Legea nr. 304 din 15 noiembrie 2022 privind organizarea judiciară. Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1104 din 16 noiembrie 2022. Disponibil la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/261410> [Accesat la: 7 mai 2024].
188. Parlamentul României, 2022. Legea nr. 49 din 11 martie 2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală. Monitorul Oficial, nr. 244.
189. Parlamentul, 1865. Codul de procedură civilă din 9 septembrie 1865. Monitorul Oficial, nr. 200. Disponibil la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/2?isFormaDeBaza=True&rep=True> [Accesat la: 12 mai 2024].
190. Pașca, V., 2014. Romania's New Penal Code and the Saga of its Adoption. Journal of Eastern-European Criminal Law, 1, pp.9-22.
191. Pașca, V., Medeanu, T., Dungan, P., 2012. Prezentare comparativă a noului cod penal și a codului penal din 1968, Vol I. București, Universul Juridic.
192. Pensavalle, C., Solinas, M., Gardoni, C., Giorgi, G., Antognozzi, T., Alessio, F., 2024. Boardgames as an innovative approach to promote life skills and well-being among inmates: A scoping review protocol. PLoS ONE, 19(2).
193. Pershan, L.S., n.d. Selective incapacitation and the justifications for imprisonment. N.Y.U. Review of Law & Social Change, 12(2), pp.385-418.
194. Petrovici, G., 2012. Infernul unui pedofil în pușcărie. Ce-i așteaptă pe aceștia după gratii. Cazuri dramatice și o sinucidere după o emisiune OTV. Evenimentul Zilei, [online] Disponibil la: <https://evz.ro/pedofilul-in-puscarie-1009201.html> [Accesat la: 18 martie 2024].
195. Phelan, J., Link, B.G., Moore, R.E., Stueve, A., 1997. The stigma of homelessness: The impact of the label homeless on attitudes toward poor persons. Social Psychology Quarterly, pp.323-337.
196. Pierson, P., 2004. Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis. Princeton University Press, pp.1-70.
197. Platon, 1995. Legile. Tradusă de E. Bezdechi. București: Editura IRI.
198. Popa, I., 2020. Noaptea dreptății românești 2005-2020. București, Universul Juridic.
199. Popescu, L., Condoiu, J., Udrioiu, M., Petrovici, V. D., Matei, D., Sima, C., Arsenie, M., Dobrescu, M. & Nedelcu, I., n.d. Noul Cod de Procedură Penală. Disponibil la: https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/NOILE_CODURI/ncpp.pdf [Accesat la: 7 mai 2024].
200. Pora, A., 2022. Cum au ajuns magistrații din România cei mai huliți dintre „privilegiați”. Opt argumente pro și contra. Europa Liberă România. Disponibil la: <https://romania.europalibera.org/a/magistratii-huliti-privilegiati-justitie-romania-argumente-pro-si-contra/32163710.html> [Accesat la: 14 mai 2024].
201. Poliția Română (2024) Activitatea Poliției Române în anul 2024. București: Inspectoratul General al Poliției Române. Disponibil la: https://politiaromana.ro/files/pages_files/25-03-14-02-46-43Activitatea_Poli%C8%9Biei_Rom%C3%A2ne_%C3%AEn_anul_2024.pdf [Accesat la: 9 februarie 2025].
202. Poliția Română (2023) Activitatea Poliției Române în anul 2023. București: Inspectoratul General al Poliției Române. Disponibil la: https://politiaromana.ro/files/pages_files/Activitatea_Poli%C8%9Biei_Rom%C3%A2ne_%C3%AEn_2023.pdf Accesat la: 9 februarie 2025].
203. Poliția Română (2022) Activitatea Poliției Române în anul 2022. București: Inspectoratul General al Poliției Române. Disponibil la: https://politiaromana.ro/files/pages_files/Activitatea_Politeiei_Romane_in_anul_2022.pdf [Accesat la: 9 februarie 2025].
204. Poliția Română (2021) Activitatea Poliției Române în anul 2021. București: Inspectoratul General al Poliției Române. Disponibil la: https://politiaromana.ro/files/pages_files/Activitatea_Politeiei_Romane_in_anul_2021.pdf [Accesat la: 9 februarie 2025].
205. Ramakers, A., Nieuwebeerta, P., Van Wilsem, J., Dirkzwager, A., 2017. Not just any job will do: A study on employment characteristics and recidivism risks after release. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 61(16), pp.1795-1818.
206. Raskolnikov, A., 2020. Criminal Deterrence: A Review of the Missing Literature. Supreme Court Economic Review, 28(1), pp.1-59. Disponibil la: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/full/10.1086/710158>. [Accesat la: 9 februarie 2024].
207. Rădulescu, A., Costin, A., Grecu, V., Gaftoescu C., Tegăneanu, C., Răcoasa, V., Teodorescu, A., Dimiu, R., Sachelarie, O., Nicolaiasa, G., Vlădescu, R., 1961. Cartea românească de învățătură. Editura Academiei Republicii Romîne, București.

208. Rădulescu, A., Vasile G., Cronț, G., Tegăneanu, C., Teodorescu, A., Dimiu, R., Sachelarie, O., Nicolaiasa, G., Costin, A., Gaftoescu, V., Popescu, A., Sadoveanu, M., Vlădescu-Răcoasa, G., 1962. Îndreptarea legii. Editura Academiei Republicii Populare Române
209. Redacția Gândul, 2021. Asociația Magistraților din România și Asociația Judecătorilor pentru Apărarea Drepturilor Omului denunță public atitudinea ipocrită a ambasadelor străine cu privire la independența justiției în România. Disponibil la: <https://www.gandul.ro/actualitate/asociatia-magistratilor-din-romania-amr-si-asociatia-judecatorilor-pentru-apararea-drepturilor-omului-ajado-denunta-public-atitudinea-ipocrita-a-ambasadelor-straine-cu-privire-la-independenta-just-19594135> [Accesat la: 13 mai 2024].
210. Redacția Hotnews, 2019. Protest al magistraților clujeni față de ordonanța privind legile justiției; ei suspendă activitatea judiciară săptămâna viitoare/ Proteste sunt anunțate în toată țara. Disponibil la: <https://hotnews.ro/video-update-protest-al-magistratilor-clujeni-fata-de-ordonanta-privind-legile-justitiei-ei-suspenda-activitatea-judiciara-saptamna-viitoare-proteste-sunt-anuntate-n-toata-tara-334685> [Accesat la: 13 mai 2024].
211. Regatul României, 1938. Legi, decrete, jurnale ale consiliului de miniștri, deciziuni ministeriale, comunicate, anunțuri judiciare. Monitorul Oficial, 88(I).
212. Regatul României, 1943. Legea 726, decret lege pentru organizarea judecătorească. Monitorul Oficial, Partea I, nr. 258. Disponibil la: http://digitool.bibmet.ro:8881/R/NB4QSRPFC198F2174RDPVU8GJMKJ7KEP8MVA89HFMK22TDKF-01155?func=results-jump-full&set_entry=000036&set_number=002916&base=GEN01 [Accesat la: 12 mai 2024].
213. Reid, T., 2018. Crime and Criminology. New York, Wolters Kluwer, pp.200-250.
214. Robinson, C. D., Scaglion, R., 1987. The origin and evolution of the police function in society: Notes toward a theory. Law & Society Review, 21(1), pp.109–153.
215. Rotariu, L., 2016. Jilava, o radiografie socială a unui penitenciar. București, Ars Docendi.
216. Rownchilde, R., 1996. Male genital modification. A sexual selection interpretation. Human Nature, 7(2), pp.189-215.
217. Rusche, G., Kirchheimer, O., 2017. Punishment and Social Structure. Routledge.
218. Santi, C., 2015. Moliftelnicul lui Dimitrie Liubavici – Opera misionară, spirituală și culturală definitorie a Ortodoxiei din sec. al XI-lea. Arhiepiscopia Târgoviștei, pp.123-149.
219. Sapouna, M., Bisset, A.M., Matthews, B., 2015. What Works to Reduce Reoffending: A Summary of the Evidence. Justice Analytical Services, Scottish Government.
220. Sava, A., Herovanu, E., Dongoroz, V., Costin, A., Dașcovici, N., Gaftoescu, V., Grecu, V., Tegăneanu, C., Răcoasa, G., Rosetti, B., 1957. Pravilniceasca Condică 1780. Ediție critică. Editura Academiei Republicii Populare Române, pp. 60-70, 100-160.
221. Scott, W.R., 2013. Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities. USA, SAGE Publications, pp.50-70.
222. Serviciul de Telecomunicații Speciale, 2024. Statistici apeluri 112. Disponibil la: <https://sts.ro/ro/servicii/despre-112/statistici-apeluri-112/> [Accesat la: 8 aprilie 2024].
223. Silver, E., 2000. Actuarial risk assessment: Reflections on an emerging social-scientific tool. Critical Criminology, 9(1-2), pp.123–143. doi:10.1007/bf02461041.
224. Smith, S., 2015. Recidivism, Desistance, and Reentry: A Brief Review of the Literature. The Regents of the University of California.
225. Stankov, O., Ivanovski, O., Popov, Z., 2009. Artificial Penile Bodies-From Kama Sutra to Modern Times. Journal of Sexual Medicine, 6(6), pp.1543-1548.
226. Ștefan, B., 2006. Scurtă istorie a închisorilor. Revista de Științe Penale, 2, pp.258-281.
227. Stuber, J., Meyer, I., Link, B., 2008. Stigma, prejudice, discrimination and health. Social Science & Medicine, 67(3), pp.351-357.
228. Sutherland, E., 2010. Differential association theory and differential social organization. In: Cullen, F. T., Wilcox, P. (eds.), Encyclopedia of criminological theory, 2, pp.899-906. SAGE Publications, Inc.
229. Sutherland, E.H., 1940. White-Collar Criminality. American Sociological Review, 5(1), pp.1-12.
230. Sutton, J., 2001. Law, Society Origins, Interactions and Change. California, Pine Forge Press.
231. Sykes, G., 1958. The society of captives. A study of maximum security prison. New Jersey: Princeton University Press
232. Șerban, A., nedat. Considerații istorice privind regimului de executare a pedepselor în dreptul românesc. Revista de științe juridice, nedat.
233. Ștefan, B., 2006. Istoria și reforma închisorilor românești. Revista Română de Sociologie, 5, pp.485-512. București.
234. Știrbei, B., 1850. Kondika kriminaličesckij ku pročedypa ei. București, Tipografia lui Iosef Kopanig, pp.1-20.
235. Tiberius, V., 2011. Towards a „Planned Path Emergence” View on Future Genesis. Journal of Futures Studies, 15(4), pp.9-24.
236. Toader, T., Antonoiu, G., Boroș, A., Brutaru, V., Bulai, B., Bulai, C., Daneș, Ș., Duvac C., Guiu, M., Ifrim, I., Mitrache C., Molnar, I., Ristea, I., Sima, C., Teodorescu, V. and Vasii, I., Vlăsceanu, A., 2015. Explicațiile noului cod penal. București, Universul Juridic, pp.1-10.
237. Tomuș, A. C., 2018. Puterea judecătorească: Precedent și perspectivă. București, Editura Universul Juridic.
238. Tönnies, F., 1961. Custom an essay on social custom. Tradus de Farrell Borenstein. Chicago, The Free Press.
239. Tönnies, F., 2016. Comunitate și societate. Craiova, Editura Beladi, pp.252-280.
240. Țop, D., 2014. Istoria avocaturii în România. Târgoviște: Editura Bibliotheca.
241. Uduigwomen, A., 2003. A critical assessment of the retributive theory of punishment. Global Journal of Humanities, 3(1), pp.9-13.
242. Uggen, C., 2000. Work as a turning point in the life course of criminals: a duration model of age, employment, and recidivism. American Sociological Review, 67, pp.529-546.
243. Uniunea Națională a Barourilor din România (UNBR), 2011. Hotărârea nr. 64/2011 privind adoptarea Statutului profesiei de avocat. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 898.
244. Uniunea Națională a Barourilor din România UNBR, 2023. Sinteza celor mai importante disfuncționalități ale sistemului judiciar semnalate de avocați și propunerile de soluții posibile
245. Ursulescu, N.C., 2007. Legea de organizare judecătorească din 25 iunie 1924. Zargidava - Revistă de Istorie, (VI), pp.118-138
246. Vaughn, V., 2018. Mapping Society. The Spatial Dimensions of Social Cartography. Londra, UCL Press, pp.1-23.
247. Veblen, T., 1899. The theory of the leisure class. An economic study in the evolution of institutions. Londra, Macmillan & Co.
248. Velasco, J. (eds.), 2019. Boredom is in your mind. A Shared Psychological-Philosophical Approach. Springer, pp.i-27.
249. Vidmar, N., 2011. The Psychology of Trial Judging. Current Directions in Psychological Science, 20(1), pp.58–62. Disponibil la: https://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/2295/. [Accesat la: 11 februarie 2024].
250. Vila, B., 2006. Impact of long work hours on police officers and the communities they serve. American Journal of Industrial Medicine, 49(11), pp.972–980.

251. Visher, A., Travis, J., 2003. Transitions from Prison to Community: Understanding Individual Pathways. *Annual Review of Sociology*, 29(1), pp.89-113.
252. Voinescu, S., Țuca, F., 2023. Pe Drept Cuvânt. Comunismul se întoarce în versiune hi-tech, o „Minunată lume nouă”. [YouTube] (21 noiembrie 2023). Intervalul 1:57:00-2:06:00. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=H8wQKyIbJ78> [Accesat la: 14 mai 2024].
253. Wacquant, L., 2009. *Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity*. Duke University Press.
254. Weber, M., 1978. *Economy and Society. Volume II*. California, The Regents of the University of California.
255. Weber, M., 1978. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley, University of California Press, pp.80-120.
256. White, J.W., Seymour, T.D. (eds.), 1890. *Plato: Gorgias* (Deuschle-Cron edition). Boston: Ginn & Co., p.259.
257. Wilcox, P., Cullen, F. (eds.), 2010. *Encyclopedia of Criminological Theory*. SAGE Publications, pp.899-907.
258. Wilson, A., Davis, R., 2006. Good intentions meet hard realities: an evaluation of the project Greenlight reentry program. *Criminology & Public Policy*, 5(2), pp.303–338.
259. Wooldredge, J., 2020. Prison culture, management, and in-prison violence. *Annual Review of Criminology*, 3(1), pp.165-188.
260. Wright, D., 2009. *Inventing God's Law. How the Covenant Code of the Bible Used and Revised the Laws of Hammurabi*. New York, Oxford University Press, pp.1-80.
261. Yukhnenko, D., Farouki, L. and Fazel, S., 2023. Criminal recidivism rates globally: A 6-year systematic review update. *Journal of Criminal Justice*, 88, pp.2-15.